Ingekomen post gemeente Vlieland
Ontvangen op:
30 MRT 2026
Behandelaar: _____

Oplegnotitie bij (ontwerp)begroting 2027 en Jaarverslag 2025 inclusief jaarrekening 2025

Datum: 27 maart 2026

hûsenhiem
J.W. Frisostraat 1
8933 BN Leeuwarden
058 – 233 79 30
husenhiem@husenhiem.nl

Aan de raden van de in de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem deelnemende gemeenten,

Bijgesloten zenden wij u de ontwerpbegroting 2027 (inclusief de meerjarenraming 2028-2030) van hûs en hiem. Eén en ander conform artikel 31 lid 2 en 4 van de GR:

Lid 2 Het Dagelijks Bestuur biedt jaarlijks een ontwerpbegroting, alsmede een meerjarenraming voor een aaneensluitend tijdvlak van tenminste 3 jaren, aan. Zowel de ontwerpbegroting als de meerjarenraming worden 12 weken voordat zij aan het Algemeen Bestuur worden aangeboden, door het Dagelijks Bestuur toegezonden aan de raden van de deelnemende gemeenten.

Lid 4 *De raden kunnen over de ontwerpbegroting en de meerjarenraming van hun zienswijze doen blijken. Het Dagelijks Bestuur stelt de vertegenwoordigende organen voorafgaande aan het vaststellen van de begroting schriftelijk en gemotiveerd in kennis van zijn oordeel over de zienswijze, alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.*

Wij ontvangen uw (eventuele) zienswijze over de ontwerpbegroting 2027 graag uiterlijk vóór 26 juni (vergadering Algemeen Bestuur) en indien mogelijk bij voorkeur vóór 5 juni (vergadering Dagelijks Bestuur).

Korte toelichting op de ontwerpbegroting 2027 (inclusief de meerjarenraming 2028-2030):

Ontwerpbegroting 2027

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem hebben in 2025 alle gemeenten in Fryslân met uitzondering van Tytsjerksteradiel deelgenomen. Aangezien er per 1 januari 2026 van geen enkele aan de GR deelnemende gemeenten een voornemen tot uittreding is ontvangen zijn ook in 2027 alle 17 thans bij de GR aangesloten gemeenten deelnemer. De begroting voor 2027 is opgesteld vanuit de verwachting dat de adviespraktijk in het kalenderjaar 2027 (nog) niet noemenswaardig zal wijzigen.

Op het moment van opstellen van de begroting voor 2027 loopt de van toepassing zijnde cao tot en met 31 maart 2027. In de cijfers is voor 2027 gerekend met een effectieve cao-stijging van 3,0% op jaarbasis en uitgegaan van een stabiel planaanbod. Of het aantal adviesaanvragen in 2027 daadwerkelijk op peil zal blijven is een onzekerheid. Wel zijn door het voortbestaan van de GR in 2027 alle kosten gedekt, conform artikel 34 lid 2 van de GR.

Tarieven 2027

Voor 2027 wordt door het Dagelijks Bestuur voorgesteld om, mede gelet op de omvang van het eigen vermogen, de tarieven gelijk te houden aan het niveau van 1 januari 2026. De begroting voor 2027 is op basis van dit voorstel opgesteld en uitgewerkt.

Meerjarenraming 2028-2030

De meerjarenraming in deze begroting gaat uit van de voortzetting van de huidige adviespraktijk. Hoewel er momenteel belangrijke verkenningen lopen naar de toekomst van de organisatie, zijn de financiële effecten daarvan nog te onzeker om nu al in de cijfers te verwerken.

- **Toekomstbeeld en verkenning**

In lijn met het advies *'Een moaier Fryslân voor en van iedereen'* wordt samen met de Provincie Fryslân, de Vereniging Friese Gemeenten en De Friese Aanpak onderzocht hoe de Friese kwaliteitscultuur versterkt kan worden. Een centrale aanbeveling is de ontwikkeling van een breed kennis- en adviescentrum voor omgevingskwaliteit.

- **Status en financiële verwerking**

Deze ontwikkeling bevindt zich momenteel in de onderzoeksfase, onder leiding van twee kwartiermakers en een kernteam. Omdat de organisatorische en financiële consequenties nog onvoldoende concreet zijn, zijn deze nog niet in de meerjarenbegroting opgenomen. Dit geldt ook voor eventuele kosten voor het aantrekken van specifieke expertise naar aanleiding van het onderzoek.

We volgen de ontwikkelingen nauwgezet. Zodra er meer duidelijkheid is, vertalen we dit naar nieuw beleid en de bijbehorende financiële kaders. Voor 2027 zijn alle kosten in elk geval gedekt door het voortbestaan van de Gemeenschappelijke Regeling (conform artikel 34 lid 2 van de GR).

Jaarverslag 2025 en de controleverklaring

Tevens sluiten wij het Jaarverslag 2025 van hûs en hiem met daarin opgenomen de jaarrekening 2025 en de goedkeurende controleverklaring van Bentacera bij. Toezending hiervan is informatief.

Met vriendelijke groet,

H. Zonderland, vervangend voorzitter DB hûs en hiem

Voor deze,

W. Kingma, secretaris DB hûs en hiem

hûsenhiem

husenhiem

Ontwerpbegroting 2027

20 maart 2026

Woord vooraf

Ontwerpbegroting 2027

Deze ontwerpbegroting voor 2027 is opgesteld vanuit de verwachting dat de adviespraktijk in het kalenderjaar 2026 niet is gewijzigd. Aangezien er per 1 januari 2026 van geen enkele aan de GR deelnemende gemeenten een voornemen tot uittreding is ontvangen zijn in 2027 naar verwachting alle 17 thans bij de GR aangesloten gemeenten deelnemer.

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is de advisering sterker gericht op een integrale benadering van omgevingskwaliteit. Deze ontwikkeling vraagt om een bredere blik op ruimtelijke kwaliteit en een nauwere samenwerking met gemeenten en andere betrokken partijen. Om beter aan te sluiten bij deze rol en taakopvatting is de naam van de gemeenschappelijke regeling per 1 juli 2024 gewijzigd in **hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit**. Vanuit deze positie blijft hûs en hiem de deelnemende gemeenten ondersteunen bij de onafhankelijke advisering over omgevingskwaliteit en de verdere ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit in Fryslân.

Meerjarenraming

De in deze begroting opgenomen meerjarenraming is opgesteld vanuit één scenario: ongewijzigde voortzetting van de huidige adviespraktijk. Andere scenario's kennen op dit moment een te grote mate van onzekerheid om te kunnen vertalen naar alternatieve, voorspellende financiële ramingen.

Op het moment van opstellen van deze begroting en de meerjarenraming wordt er wel gewerkt aan een toekomstbeeld voor de organisatie. In het kader van het advies *'Een moaier Fryslân voor en van iedereen'* wordt samen met de Provincie Fryslân, de Vereniging Friese Gemeenten en De Friese Aanpak verkend hoe de kwaliteitscultuur in Fryslân verder kan worden versterkt. Eén van de aanbevelingen vanuit het opgestelde advies is de ontwikkeling van een breed kennis- en adviescentrum voor omgevingskwaliteit in de provincie. Deze verkenning bevindt zich momenteel in een onderzoeksfase, onder leiding van twee kwartiermakers en een kernteam. De mogelijke organisatorische en financiële consequenties hiervan zijn op dit moment nog onvoldoende concreet om in de meerjarenbegroting te kunnen verwerken. Ontwikkelingen zullen daarom nauwgezet worden gevolgd en, indien nodig, op een later moment worden vertaald naar beleid en financiële kaders. Mogelijke kosten als gevolg van het in huis halen van benodigde kennis naar aanleiding van het onderzoek zijn vooralsnog niet bekend en dan ook niet meegenomen. Wel zijn door het voortbestaan van de GR in 2027 alle kosten gedekt, conform artikel 34 lid 2 van de GR.

De begroting 2027 van de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

DOELSTELLING EN TAKEN

Voor het opstellen van de begroting voor 2027 wordt uitgegaan van de geldende Gemeenschappelijke regeling.

Doelstelling:
De Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem', adviseurs omgevingskwaliteit, is opgericht 1 januari 1985 en voortgekomen uit:

1925: Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van de inbreuk op de schoonheid van stad en land.
1947: Provinciale Friese Schoonheidscommissie.
1980: Friese Schoonheidscommissie 'HUS en HIEM'.

De regeling heeft ten doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland.

Taken:
Het lichaam geeft met behulp van een hem ten dienste staand bureau uitvoering aan de bovengenoemde doelstelling en oefent daarbij de volgende taken uit:

a. het beschikbaar stellen van onafhankelijk en deskundig personeel ten behoeve van de bemensing van de adviescommissie als bedoeld in artikel 17.9 Omgevingswet die door de raden is ingesteld;
b. het voordragen van personen tot benoeming van leden van de adviescommissie ten behoeve van de voorstellen van de colleges daartoe aan de gemeenteraden;
c. het verzorgen van het secretariaat van de adviescommissie;
d. het faciliteren van de adviescommissie, zodat deze commissie haar taken kan uitvoeren overeenkomstig de door de raden vastgestelde Verordening op de gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit;
e. het opstellen van het jaarverslag van de adviescommissie en toezending daarvan aan de gemeenteraden;
f. het geven van adviezen over algemene vraagstukken betreffende de omgevingskwaliteit aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten;
g. het op verzoek van de colleges voorzien in advisering over gemeentelijke monumenten, in het bijzonder ten aanzien van beeldbepalende panden binnen ingeschreven beschermde stads en dorpsgezichten en in de advisering van objecten met door de gemeente toegekende cultuurhistorische waarden;
h. alle overige feitelijke werkzaamheden die nodig zijn voor de advisering

BEDRIJFSVOERING

Taken

In lijn met de doelstelling en taken, zoals verwoord in de Gemeenschappelijke regeling, verzorgt hûs en hiem in 2027 de advisering aan de deelnemende gemeenten over omgevingskwaliteit. Deze advisering vindt plaats via de gemeentelijke adviescommissies voor omgevingskwaliteit en sluit aan bij de integrale benadering zoals beoogd in de Omgevingswet.

Naast de reguliere advisering levert hûs en hiem aanvullende diensten, waaronder advisering in het kader van Nije Pleats, deelname aan kwaliteitsteams en ondersteuning bij vraagstukken rond (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van beeldkwaliteitsplannen. Daarnaast worden incidenteel opdrachten voor derden uitgevoerd, zoals second opinions.

Uitgangspunten

Bij het opstellen van deze begroting is ervan uitgegaan dat de deelnemende gemeenten hûs en hiem blijven aanwijzen voor het verzorgen van de gemeentelijke adviescommissie.

In de begroting 2027 is, evenals in 2026, een budget opgenomen voor het verder versterken van de positie van hûs en hiem als kennis- en adviescentrum en als sparringpartner voor gemeenten bij ruimtelijke ontwikkelingen, inclusief de verdere ontwikkeling van het dienstverleningspakket.

Tarieven

De tarieven zijn gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, passend bij het non-profit karakter van de organisatie. De tarieven worden vastgesteld door het Algemeen Bestuur. De laatste tariefsaanpassing vond plaats per 1 januari 2026. Voor 2027 wordt, mede gelet op de omvang van het eigen vermogen, voorgesteld de tarieven ongewijzigd te laten.

Verantwoording

Jaarlijks wordt, naast het Jaarverslag inclusief de jaarrekening van hûs en hiem als geheel, per deelnemende gemeente een afzonderlijk jaarverslag opgesteld over het functioneren van de adviescommissie. Daarnaast vinden evaluatiegesprekken plaats met de verantwoordelijke gemeentelijke portefeuillehouders.

De financiële uitwerking van deze uitgangspunten is opgenomen in de financiële paragrafen van deze begroting.

WEERSTANDSVERMOGEN

Het eigen vermogen (exclusief de waarde van het pand) per 1-1-2026 bedraagt € 491.417. Dit is inclusief een 'Bestemmingsreserve onderhoud pand' van € 7.000. De **gewenste** omvang van het eigen vermogen, zoals vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 30-11-2018, bedraagt € 900.000 inclusief de waarde van het bedrijfspand. Rekening houdend met de huidige WOZ-waarde (peildatum 01-01-2024: € 436.000), komt de richtlijn voor het vrij beschikbare eigen vermogen uit op € 464.000. Hoewel de huidige stand van € 491.417 deze **gewenste** omvang licht overstijgt, stelt het Dagelijks Bestuur voor om dit vermogen momenteel ongemoeid te laten. Gezien de relatief beperkte afwijking en de huidige onzekerheden over de toekomstige rol van hûs en hiem, is het prudent om eerst de uitkomsten van het lopende strategische onderzoek af te wachten. Pas wanneer de toekomstige taken en de daarmee gemoeide financiële risico's helder zijn, kan een weloverwogen besluit worden genomen over de omvang van de algemene reserve.

De marktwaarde van het pand na de verduurzamingsverbouwing is in 2022 door makelaar Hoekstra getaxeerd op € 650.000 (kosten koper). Hoekstra Taxaties schatte de marktwaarde als woonhuis na de doorgevoerde verduurzaming op € 800.000.

De weerstandscapaciteit is bij hûs en hiem dynamisch, dat wil zeggen dat het eigen vermogen beïnvloedbaar is. Immers, ook de tarifering voor de dienstverlening kan bij een dreigend tekort in de dekking van de vaste lasten redelijk snel aangepast worden. De bedrijfsvoering is er echter op gericht om een verhoging van de tarieven zoveel mogelijk te voorkomen.

In deze begroting wordt de term risicobeheersing niet gebruikt. Het samenstel van de tekst onder de kopjes 'Bedrijfsvoering' en 'Weerstandsvermogen' vormt gezamenlijk de risicoparagraaf.

Activa en passiva / Resultaat voor bestemming	obv jaarrekening	obv begroting	obv begroting	obv meerjarenbegroting		
	2025	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Eigen vermogen (na resultaatbestemming)	491.417	491.417	491.417	491.417	491.417	491.417
Balanstotaal (totaal vermogen)	903.178	880.000	860.000	840.000	820.000	800.000
Resultaat voor bestemming	108.462	-	-	-	-	-
Vlottende activa + Liquide middelen	557.971	537.000	512.000	487.000	462.000	437.000
Vaste passiva (langlopende schulden)	264.000	242.000	220.000	198.000	176.000	154.000
Vlottende passiva (kortlopende schulden)	147.761	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Aanwezige stille reserve (o.b.v. de WOZ-waarde per 1/1)	436.000	445.000	445.000	445.000	445.000	445.000
Weerstandsvermogen (o.b.v. eigen vermogen + stille reserves)	927.417	936.417	936.417	936.417	936.417	936.417
Financiële kengetallen						
	2025	**2026**	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Solvabiliteit: *Eigen vermogen / totaal vermogen * 100%*	54%	56%	57%	59%	60%	61%
Rentabiliteit van het eigen vermogen: *Resultaat voor bestemming / gemiddeld eigen vermogen * 100%*	25%	0%	0%	0%	0%	0%
Current ratio: *(Vlottende activa + Liquide middelen)/ vlottende passiva*	3,78	4,30	4,10	3,90	3,70	3,50
Netto schuldquote: *Totaal geleende gelden / totale baten*	16%	2%	14%	13%	11%	9%

De WOZ-waarde is vanaf 2026 gebaseerd op de laatste peildatum 01-01-2025 van de gemeente Leeuwarden en in bovenstaande opstelling aangehouden voor toekomstige jaren.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Met ingang van 2018 is gestart met het vormen van een bestemmingsreserve. De belangrijkste toepassing van deze bestemmingsreserve (onderhoudsreserve) is het te verwachten onderhoud aan het pand. De te verwachten piek in bedoelde uitgaven kan aldus worden gespreid over een aantal jaren.

VERBONDEN PARTIJEN

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem nemen in 2027 van de 18 gemeenten in Fryslân er 17 deel. Alleen de gemeente Tytsjerksteradiel maakt bij het opstellen van deze begroting geen gebruik van de adviescommissie van hûs en hiem.

Conform artikel 34 lid 1 van de GR hûs en hiem draagt elke deelnemende gemeente in de kosten van het lichaam bij naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.

Conform artikel 34 lid 2 van de GR hûs en hiem kan een nadelig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, door de gemeenten worden gedragen in verhouding tot het aantal ingezetenen op 1 januari van het betreffende kalenderjaar.

Conform artikel 34 lid 3 van de GR hûs en hiem kan een batig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, naar rato van de gemeentelijke bijdragen op basis van de tarieven in het betreffende kalenderjaar, aan de deelnemende gemeenten worden uitbetaald.

OVERIG

Overeenkomstig art. 15 BBV valt te melden dat de GR hûs en hiem in september 2022, voor de benodigde verduurzaming van het pand, een geldlening heeft afgesloten met BNG Bank N.V. voor een bedrag van € 330.000.

De geldlening heeft een looptijd van 15 jaar vanaf 1 september 2022 tot 1 september 2037 tegen een rentepercentage van 2,99% per jaar. Op deze lening wordt jaarlijks, voor het eerst op 1 september 2023, afgelost en de verschuldigde rente betaald.

Ultimo 2025 is de geldlening als volgt uit te splitsen:

- Langlopende deel van de geldlening zijnde > 5 jaar bedraagt: € 154.000
- Kortlopende deel van de geldlening zijnde < 5 jaar bedraagt: € 110.000

In het eigen vermogen zal naar verwachting in 2027 geen mutatie plaatsvinden, aangezien het begrote resultaat nihil is.

Ontwerpbegroting 2027

Versiedatum:
9-3-2026

Ontwerpbegroting van lasten en baten voor het dienstjaar 2027 - concept

		Begroting 2025	Realisatie 2025	Begroting 2026	Ontwerp Begroting 2027
Lasten					
	Afschrijvingen	50.000	45.028	50.000	52.000
	Personeelslasten	1.240.000	1.243.684	1.305.000	1.285.000
	Apparaatskosten	130.000	129.477	134.000	135.000
	Inkoop projecten	10.000	9.956	10.000	15.000
	Overige kosten (dotatie onderhoud)	4.000	4.000	5.000	5.000
	Rente/bankkosten	9.000	4.672	8.000	8.000
	Communicatie	35.000	41.196	35.000	35.000
	100-jarig Jubileum	25.000	27.214	0	0
Totaal lasten		**1.503.000**	**1.505.227**	**1.547.000**	**1.535.000**
Baten					
	Adviesgelden regulier	1.145.000	1.365.567	1.180.000	1.180.000
	Adviesgelden vooroverleg	263.000	200.411	272.000	272.000
	Verkoop projecten	95.000	58.711	95.000	83.000
	Rente	0	0	0	0
Totaal baten		**1.503.000**	**1.624.689**	**1.547.000**	**1.535.000**
	Saldo	**0**	**119.462**	**0**	**0**

Toelichting op de ontwerpbegroting van lasten en baten 2027

Algemeen

Bij het opstellen van deze ontwerpbegroting wordt ervan uitgegaan dat hûs en hiem voor de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten de in de Omgevingswet genoemde gemeentelijke adviescommissie verzorgd.

ONTWERPBEGROTING 2027

Afschrijvingslast
De afschrijvingslast in 2027 is begroot op maximaal € 52.000. Ten opzichte van de begroting 2026 betekent dit een oplopende afschrijvingslast. Deze stijging is het vooral het gevolg van de gewijzigde afschrijvingstermijnen voor software (van 5 jaar naar 4 jaar). Voor het boekjaar 2027 worden verder geen majeure investeringen verwacht. Wel wordt rekening gehouden met het door ontwikkelen middels innovatieve investeringen van het Portaal (adviessoftware-pakket).
Zie ook de bijgevoegde staat van activa.

Personeelslasten
De Personeelslasten bestaan uit directe-, indirecte en externe personeelskosten: € 1.285.000.

De directe personeelskosten zullen in 2027 naar verwachting uitkomen op € 1.200.000. De daling ten opzichte van de begroting van 2026 kan voor een deel worden verklaard door een tijdelijke dubbele loonlast in 2026. Deze extra loonlast houdt verband met de pensionering van een medewerker in combinatie met nog resterende verlofuren voor 2026.
In de uitwerking is rekening gehouden met de verhogingen vanuit de lopende cao, die is ingegaan op 1 april 2025 en zal eindigen op 31 maart 2027. Voor geheel 2027 is gerekend met een effectieve cao-stijging van 3,0% op jaarbasis.

Voor indirecte personeelskosten wordt in 2027 een bedrag begroot van € 23.000.

In de begroting worden de externe personeelskosten verhoogd naar € 62.000. Deze post heeft betrekking op de vergoeding voor de externe leden van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit.

Apparaatskosten
Hieronder valt een drietal posten: Huisvestingskosten, Kantoorkosten, en Organisatiekosten.
De totale post wordt in 2027 begroot op € 135.000.

Huisvestingskosten
Voor deze post wordt in 2025 een bedrag van € 25.000 begroot. Rekening is gehouden met een lager energiegebruik dankzij de verduurzaming en een lichte stijging van de schoonmaakkosten.

Kantoorkosten
Voor de kantoorkosten wordt in 2027 bedrag van € 60.000 begroot. Onder deze post vallen o.a. de kosten voor het door de gemeente Leeuwarden uitgevoerde ICT-beheer.

Organisatiekosten
Voor deze post wordt in 2027 € 50.000 begroot, waarbij rekening is gehouden met een algemene stijging van de kosten.

Overige kosten / Rente-/Bankkosten
Voor deze beide posten wordt in 2027 een totaalbedrag begroot van € 13.000 (gelijk aan 2026), dit betreft bankkosten (met name rentelasten inzake aangegane lening voor de financiering van de verduurzaming) voor een bedrag van €8.000 en een dotatie aan de onderhoudsreserve van € 5.000.

Communicatiekosten
Voor het verder versterken van de positionering van hûs en hiem als kenniscentrum, als adviesorgaan en sparringpartner bij het ontwikkelen van plannen bij verschillende gemeenten en de communicatie voor het uitrollen van de uitbreiding van het dienstverleningspakket is in de begroting van 2027 evenals voor 2026 een bedrag gereserveerd van € 35.000.

Inkoop projecten
Voor de Nije Pleats sessies en andere projecten worden de kosten in 2027 geraamd op € 15.000. Hier staan uiteraard opbrengsten tegenover.

Adviesgelden
Voor 2027 wordt, zoals gebruikelijk, uitgegaan van een splitsing in reguliere adviesinkomsten en opbrengsten uit vooroverleg. Voor het kunnen realiseren van een sluitende begroting wordt uitgegaan van een gelijkblijvende opbrengst in vergelijking met de begroting van 2026.

Verkoop projecten
De bijdrage uit projecten voor derden wordt in 2027 begroot op € 83.000. In deze post is onder andere de extra te genereren baten voor de dekking van de communicatiekosten meegenomen. Tegenover de begrote baten staan naast de communicatiekosten ook de inkoopkosten van € 15.000 voor met name Nij Pleats sessies.

Alsdan zal het geprognosticeerde resultaat over 2027 leiden tot een sluitende begroting van lasten en baten.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur als bedoeld in art. 34 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen 2022.

d.d. 26 juni 2026

H. Zonderland, vervangend voorzitter

W. Kingma, secretaris

Versiedatum:
9-3-2026

Ontwerp Begroting 2027

KOSTEN		Begroting 2026			Ontwerp Begroting 2027		
Kapitaallasten							
	Afschrijving huisvesting	€ 1.914			€ 1.950		
	Afschrijving inventaris	€ 1.114			€ 1.150		
	Afschrijving comp.app	€ 445			€ 500		
	Afschrijving digitale apparatuur	€ 271			€ 400		
	Afschr. activa ivm verbouwing	€ 22.459			€ 22.500		
	Afschrijving Portaal/Website	€ 21.459			€ 23.000		
	Onvoorzien	€ 2.339			€ 2.500		
				€ 50.000			€ 52.000
Personeelslasten							
Directe personeelskosten	Kosten netto salaris	€ 618.000			€ 606.000		
	Kosten loonheffing	€ 384.000			€ 376.000		
	Kosten pensioen	€ 223.000			€ 218.000		
			€ 1.225.000			€ 1.200.000	
Indirecte personeelskosten	Reis- en verblijfkosten	€ 1.000			€ 1.000		
	Cursuskosten personeel	€ 5.000			€ 5.000		
	Excursies/studiebijeenkomsten	€ 1.000			€ 1.000		
	Vergaderkosten	€ 1.000			€ 1.000		
	Kosten personeelsadministratie SMA	€ 9.000			€ 10.000		
	Overige personeelskosten	€ 3.000			€ 5.000		
			€ 20.000			€ 23.000	
Externe personeelskosten	Presentiegeld commissieleden	€ 52.500			€ 52.500		
	Reiskosten commissieleden	€ 7.500			€ 9.500		
			€ 60.000			€ 62.000	
				€ 1.305.000			€ 1.285.000
Apparaatskosten							
Huisvesting	Onderhoudskosten gebouw	€ 3.000			€ 3.000		
	Onderhoudskosten tuin	€ 1.200			€ 1.200		
	Schoonmaakkosten	€ 12.000			€ 13.000		
	Gas en elektrisch	€ 6.000			€ 5.000		
	Water	€ 150			€ 150		
	Huisvuilkosten	€ 650			€ 650		
	Overige huisvestingskosten	€ 2.000			€ 2.000		
			€ 25.000			€ 25.000	
Kantoorkosten	Kantoorartikelen	€ 1.250			€ 1.000		
	Kantine (koffie, thee, e.d.)	€ 500			€ 750		
	Drukwerk	€ 1.500			€ 1.000		
	Kosten communicatie (o.a. website)	€ 5.000			€ 3.000		
	Kosten automatisering	€ 52.750			€ 52.750		
	Overige kantoorkosten	€ 2.000			€ 1.500		
			€ 63.000			€ 60.000	
Organisatiekosten	Verzekeringen	€ 3.250			€ 3.500		
	Contributies	€ 18.000			€ 20.000		
	Abonnementen/boeken	€ 1.000			€ 1.250		
	Porti	€ 750			€ 750		
	Telefonie	€ 2.000			€ 2.500		
	Belastingen divers	€ 5.000			€ 5.000		
	Accountantskosten	€ 10.000			€ 11.000		
	Kosten DIROV	€ 1.000			€ 1.000		
	Diverse organisatiekosten	€ 5.000			€ 5.000		
			€ 46.000			€ 50.000	
				€ 134.000			€ 135.000
Overige kosten	Toevoeging Onderhoudsreserve	€ 5.000			€ 5.000		
	Diverse lasten (rente lening, VpB)	€ 8.000			€ 8.000		
	Communicatiekosten/profilering	€ 35.000			€ 35.000		
	Jubileum - 100 jaar hûs en hiem	€ 0			€ 0		
			€ 48.000			€ 48.000	
				€ 48.000			€ 48.000
	Projecten (inkoop)			€ 10.000			€ 15.000
					€ 1.547.000		
OPBRENGSTEN							€ 1.535.000
Adviesgelden	Adviesgelden regulier			€ 1.180.000			€ 1.180.000
	Adviesgelden vooroverleg			€ 272.000			€ 272.000
Projecten (verkoop)	Overige advisering			€ 95.000			€ 83.000
					€ 1.547.000		
							€ 1.535.000
				Saldo	€ 0		Saldo
					==========		==========

Meerjarenraming 2028-2030

Versiedatum:
10-3-2026

Meerjaren raming	Ontwerp Begroting 2027	Meerjarenraming 2028	2029	2030
Afschrijvingen	52.000	52.500	52.500	52.500
Personeelslasten	1.285.000	1.320.000	1.345.000	1.370.000
Huisvestings-/apparaatskosten	135.000	138.000	140.500	143.000
Inkoop projecten	15.000	15.000	15.000	15.000
Overige kosten (dotatie onderhoud)	5.000	5.000	5.000	5.000
Rente/bankkosten	8.000	7.500	7.000	6.500
Communicatiekosten	35.000	35.000	35.000	35.000
	1.535.000	**1.573.000**	**1.600.000**	**1.627.000**
Adviesgelden regulier	1.180.000	1.206.000	1.222.000	1.242.000
Adviesgelden vooroverleg	272.000	280.000	286.000	290.000
Verkoop projecten	83.000	87.000	92.000	95.000
Rente en buitengewone baten	0	0	0	0
	1.535.000	**1.573.000**	**1.600.000**	**1.627.000**
Resultaat regulier	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting op de meerjarenraming 2028-2030

Bij het opstellen van de meerjarenraming voor de jaren 2028 tot en met 2030 is de primitieve (concept)begroting voor 2027 als basis genomen.

De meerjarenraming is gebaseerd op het uitgangspunt van continuïteit voor de adviesorganisatie. Het Dagelijks Bestuur kiest voor deze lijn vanuit de verwachting dat Friese gemeenten ook de komende jaren verzekerd willen zijn van onafhankelijk, deskundig advies op het gebied van omgevingskwaliteit en monumentenzorg.

Onderzoek naar toekomstige rol
Op dit moment loopt er een onderzoek naar onze toekomstige rol en positionering. Omdat de uitkomsten van dit traject nog niet bekend zijn, kunnen de eventuele inhoudelijke en financiële consequenties hiervan op dit moment nog niet in de raming worden verwerkt. Zodra er meer duidelijkheid is over de koers, zal dit worden vertaald naar de financiële kaders.

Ondersteuning bij Omgevingsplannen
Gemeentelijke beleidsregels voor de plaatsing en het uiterlijk van bouwwerken (de zogenaamde 'welstandsnota') maken momenteel deel uit van de 'bruidsschat' in het tijdelijke Omgevingsplan. Wij gaan ervan uit dat gemeenten de door het Rijk geboden overgangsperiode benutten om deze plannen aan te passen. Hûs en Hiem staat vanzelfsprekend klaar om gemeenten met haar expertise hierbij te ondersteunen.

Uitgangspunten bij de meerjarenraming
Voor de diverse posten van de begroting zijn t.a.v. de meerjarenramingen de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- De kapitaallasten zijn gebaseerd op de staat van activa en financieringslasten en bedragen maximaal € 52.500 Euro.
- De vaste personeelslasten zullen voor de periode 2028-2030 (licht) stijgen door rekening te houden met cao-loonsverhogingen bij een gelijkblijvende formatieve bezetting.
- Inzake huisvestings- en apparaatskosten wordt van 2028 tot en met 2030 stabiel begroot.
- Voor de inkoop ten behoeve van projecten voor derden is een bedrag rond de € 15.000 begroot. Daar staat een bedrag van rond € 90.000 uit projecten tegenover.
- Voor de inkomsten uit adviesgelden is het uitgangspunt dat deze in de periode 2028-2030 licht zullen stijgen.

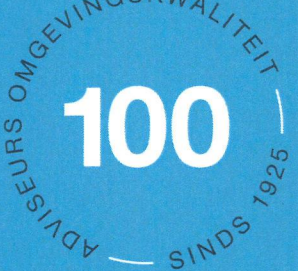
Het resultaat van geraamde baten en lasten levert een sluitende exploitatie op voor de periode van 2028 tot en met 2030.

Staat van activa rekening hûs en hiem miv 2027 (lineaire afschrijving)

							2027			2028			2029			2030		
jaar aanschaf	omschrijving	grtbk rek	looptijd	resterende jaren	percentage afschrijving boekwaarde	investering	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar
2017	cv ketel Remeha	0001	10	4	10,00%	€ 3.750,00	€ 375,00	€ 375,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2017	Huisvesting (markiezen)	0001	10	4	10,00%	€ 8.263,46	€ 826,33	€ 826,33	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2022	Verduurzaming pand	0001	15	13	6,67%	€ 305.281,88	€ 223.873,38	€ 20.352,13	€ 203.521,25	€ 203.521,25	€ 20.352,13	€ 183.169,13	€ 183.169,13	€ 20.352,13	€ 162.817,00	€ 162.817,00	€ 20.352,13	€ 142.464,88
2023	Verduurzaming pand	0001	15	15	6,67%	€ 20.000,00	€ 14.666,67	€ 1.333,33	€ 13.333,33	€ 13.333,33	€ 1.333,33	€ 12.000,00	€ 12.000,00	€ 1.333,33	€ 10.666,67	€ 10.666,67	€ 1.333,33	€ 9.333,33
2023	Verduurzaming pand - extra	0001	15	15	6,67%	€ 20.000,00	€ 8.505,76	€ 773,25	€ 7.732,51	€ 7.732,51	€ 773,25	€ 6.959,26	€ 6.959,26	€ 773,25	€ 6.186,01	€ 6.186,01	€ 773,25	€ 5.412,76
2023	Archiefstelling Habéé	0002	10	10	10,00%	€ 4.194,00	€ 2.516,40	€ 419,40	€ 2.097,00	€ 2.097,00	€ 419,40	€ 1.677,60	€ 1.677,60	€ 419,40	€ 1.258,20	€ 1.258,20	€ 419,40	€ 838,80
2023	Bureau's + tafels Habéé	0002	10	10	10,00%	€ 2.212,50	€ 1.260,00	€ 210,00	€ 1.050,00	€ 1.050,00	€ 210,00	€ 840,00	€ 840,00	€ 210,00	€ 630,00	€ 630,00	€ 210,00	€ 420,00
2023	Vloerbedekking 2e etage	0002	15	15	10,00%	€ 2.700,00	€ 1.597,28	€ 245,74	€ 1.351,54	€ 1.351,54	€ 245,74	€ 1.105,81	€ 1.105,81	€ 245,74	€ 860,07	€ 860,07	€ 245,74	€ 614,34
2023	Laadpaal	0001	5	5	6,67%	€ 2.670,00	€ 2.047,00	€ 178,00	€ 1.869,00	€ 1.869,00	€ 178,00	€ 1.691,00	€ 1.691,00	€ 178,00	€ 1.513,00	€ 1.513,00	€ 178,00	€ 1.335,00
2023	Koffiemachine	0002	5	5	20,00%	€ 1.098,35	€ 329,51	€ 219,67	€ 109,84	€ 109,84	€ 109,84	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2023	Software Portal	0007	5	5	20,00%	€ 35.500,00	€ 10.650,00	€ 7.100,00	€ 3.550,00	€ 3.550,00	€ 3.550,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2023	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	20,00%	€ 7.608,00	€ 3.043,20	€ 1.521,60	€ 1.521,60	€ 1.521,60	€ 1.521,60	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2024	Software Portal - instapfee-II	0007	5	5	20,00%	€ 15.000,00	€ 6.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2024	Website - vernieuwde huisstijl	0007	5	5	20,00%	€ 8.370,00	€ 4.185,00	€ 1.674,00	€ 2.511,00	€ 2.511,00	€ 1.674,00	€ 837,00	€ 837,00	€ 1.674,00	-€ 837,00	-€ 837,00	€ 1.674,00	-€ 2.511,00
2024	Brandmeldinstallatie	0001	10	10	10,00%	€ 8.100,00	€ 6.075,00	€ 810,00	€ 5.265,00	€ 5.265,00	€ 810,00	€ 4.455,00	€ 4.455,00	€ 810,00	€ 3.645,00	€ 3.645,00	€ 810,00	€ 2.835,00
2024	Inbraaksignaleringsinstallatie	0001	10	10	10,00%	€ 2.601,18	€ 1.950,89	€ 260,12	€ 1.690,77	€ 1.690,77	€ 260,12	€ 1.430,65	€ 1.430,65	€ 260,12	€ 1.170,53	€ 1.170,53	€ 260,12	€ 910,41
2024	Mobiele telefoons (2x)	0004	3	3	33,33%	€ 565,21	€ 94,25	€ 94,25	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2024	Inventaris (stoel adm)	0002	10	10	10,00%	€ 375,00	€ 281,25	€ 37,50	€ 243,75	€ 243,75	€ 37,50	€ 206,25	€ 206,25	€ 37,50	€ 168,75	€ 168,75	€ 37,50	€ 131,25
2025	Software Portal - instapfee-III	0007	5	4	20,00%	€ 15.000,00	€ 9.000,00	€ 3.000,00	€ 6.000,00	€ 6.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2025	Software Portal - Innovatie	0007	5	4	20,00%	€ 5.398,00	€ 3.238,80	€ 1.079,60	€ 2.159,20	€ 2.159,20	€ 1.079,60	€ 1.079,60	€ 1.079,60	€ 1.079,60	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2025	Mobiele telefoons (2x)	0004	3	2	20,00%	€ 697,80	€ 232,65	€ 232,65	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00
2026	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	25,00%	€ 10.000,00	€ 8.000,00	€ 2.000,00	€ 6.000,00	€ 6.000,00	€ 2.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 0,00
2026	Onvoorzien	0007	5	5	20,00%	€ 5.000,00	€ 4.000,00	€ 1.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 1.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00	€ 0,00
2027	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	25,00%	€ 15.000,00	€ 0,00	€ 3.750,00	€ 11.250,00	€ 11.250,00	€ 3.750,00	€ 7.500,00	€ 7.500,00	€ 3.750,00	€ 3.750,00	€ 3.750,00	€ 3.750,00	€ 0,00
2027	Onvoorzien	0007	5	5	20,00%	€ 5.000,00	€ 0,00	€ 1.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 1.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 1.000,00	€ 2.000,00	€ 2.000,00	€ 1.000,00	€ 1.000,00
2028	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	25,00%	€ 20.000,00				€ 0,00	€ 5.000,00	€ 15.000,00	€ 15.000,00	€ 5.000,00	€ 10.000,00	€ 10.000,00	€ 5.000,00	€ 5.000,00
2028	Onvoorzien	0007	5	5	20,00%	€ 5.000,00				€ 0,00	€ 1.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 1.000,00	€ 3.000,00	€ 3.000,00	€ 1.000,00	€ 2.000,00
2029	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	25,00%	€ 20.000,00							€ 0,00	€ 5.000,00	€ 15.000,00	€ 15.000,00	€ 5.000,00	€ 10.000,00
2029	Onvoorzien	0007	5	5	20,00%	€ 5.000,00							€ 0,00	€ 1.000,00	€ 4.000,00	€ 4.000,00	€ 1.000,00	€ 3.000,00
2030	Software Portal - Innovatie	0007	5	5	25,00%	€ 20.000,00										€ 0,00	€ 5.000,00	€ 15.000,00
2030	Onvoorzien	0007	5	5	20,00%	€ 5.000,00										€ 0,00	€ 1.000,00	€ 4.000,00
						€ 668.938,58	**€ 312.748,35**	**€ 51.492,55**	**€ 281.255,80**	**€ 281.255,80**	**€ 52.304,50**	**€ 253.951,30**	**€ 253.951,30**	**€ 50.123,06**	**€ 228.828,24**	**€ 228.828,24**	**€ 52.043,46**	**€ 201.784,78**

hûsenhiem

Jaarverslag 2025

20 maart 2026

Jaarverslag 2025

Inhoud

	Pagina
Jaarverslag	
Programma	
- Doelstelling en taken	5
- Bestuursverslag 2025	6
Paragrafen	
- Onderhoud kapitaalgoederen	18
- Bedrijfsvoering	18
- Weerstandsvermogen	18
- Samenvatting vermogenspositie, resultaten en financiële kengetallen	20
- Verbonden partijen	21
Jaarrekening	
- Financieel jaarverslag	22
- Balans per 31 december 2025	22
- Overzicht baten en lasten 2025	23
- Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	24
- Rechtmatigheid	26
- Toelichting op de balans per 31 december 2025	27
- Toelichting op overzicht baten en lasten 2025	29
Overige gegevens	
- Controleverklaring	35
Bijlage 1: Samenstelling bestuur/bureau	39
Bijlage 2: Samenstelling commissies	41
Bijlage 3: Overzichten productiecijfers 2025	43

Doelstelling en Taken

Voor het opstellen van het jaarverslag 2025 wordt uitgegaan van de voor 2025 geldende Gemeenschappelijke regeling.

Doelstelling:
De Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem', adviseurs omgevingskwaliteit, is opgericht 1 januari 1985 en voortgekomen uit:

1925: Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van de inbreuk op de schoonheid van stad en land.
1947: Provinciale Friese Schoonheidscommissie.
1980: Friese Schoonheidscommissie 'HUS en HIEM'.

De regeling heeft ten doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland.

Taken:
Het lichaam geeft met behulp van een hem ten dienste staand bureau uitvoering aan de bovengenoemde doelstelling en oefent daarbij de volgende taken uit:

a. het beschikbaar stellen van onafhankelijk en deskundig personeel ten behoeve van de bemensing van de adviescommissie als bedoeld in artikel 17.9 Omgevingswet die door de raden is ingesteld;
b. het voordragen van personen tot benoeming van leden van de adviescommissie ten behoeve van de voorstellen van de colleges daartoe aan de gemeenteraden;
c. het verzorgen van het secretariaat van de adviescommissie;
d. het faciliteren van de adviescommissie, zodat deze commissie haar taken kan uitvoeren overeenkomstig de door de raden vastgestelde Verordening op de gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit;
e. het opstellen van het jaarverslag van de adviescommissie en toezending daarvan aan de gemeenteraden;
f. het geven van adviezen over algemene vraagstukken betreffende de omgevingskwaliteit aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten;
g. het op verzoek van de colleges voorzien in advisering over gemeentelijke monumenten, in het bijzonder ten aanzien van beeldbepalende panden binnen ingeschreven beschermde stads en dorpsgezichten en in de advisering van objecten met door de gemeente toegekende cultuurhistorische waarden;
h. alle overige feitelijke werkzaamheden die nodig zijn voor de advisering

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 is de advisering vanuit hûs en hiem sterker gericht op een integrale benadering van het brede begrip omgevingskwaliteit. De naam van de GR is per 1 januari 2024 veranderd in hûs en hiem advisering omgevingskwaliteit en het bureau draagt de naam hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit.

Bestuursverslag 2025

2025 was op meerdere fronten een bijzonder jaar. Niet alleen vierden we het 100-jarige jubileum van de adviescommissie, ook vond er een wisseling plaats van de secretaris-directeur en ligt er een mooi advies voor een nog bredere borging van de omgevingskwaliteit voor ons moaie Fryslân. Veel om op terug te kijken en een sterke basis voor de blik vooruit.

Jubileumjaar

In 2025 vierden we een bijzondere mijlpaal: 100 jaar advisering over de schoonheid van Fryslân. In 1925 werd de *'Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van inbreuk op de schoonheid van stad en land'* opgericht. Nu, een eeuw later, is de commissie nog steeds van belang. Inmiddels in een meer uitgebreide adviestaak waarbij gemeenten niet alleen op gebouwniveau advies kunnen vragen, maar op de bredere omgeving en steeds meer aan de voorkant van planvorming, zoals bij het vormen van kaders voor nieuwe ontwikkelingen. 100 jaar advisering over de schoonheid van Fryslân is een feest waard. En dat is precies waar we in 2025 voor hebben gezorgd.

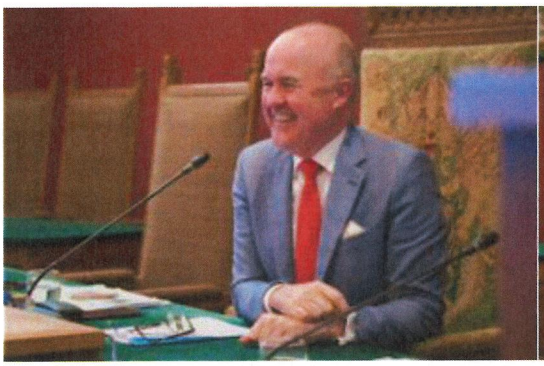
<u>Speciale zitting van de Adviescommissie Omgevingskwaliteit</u>

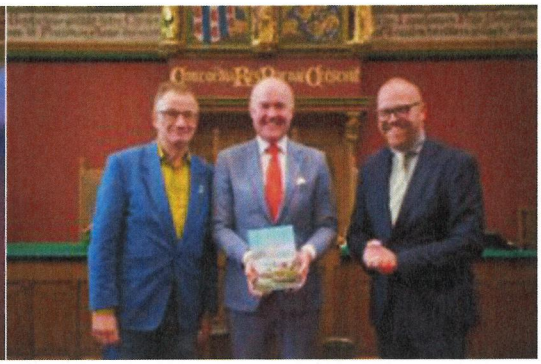
Op 6 oktober 2025, tijdens een feestelijke zitting in de Statenzaal van het Provinciehuis in Leeuwarden, stonden we stil bij een eeuw onafhankelijk advies over de schoonheid van Fryslân. In oktober 1925 vond ooit de eerste zitting plaats van de voorloper van de huidige Adviescommissie Omgevingskwaliteit. De speciale zitting werd voorgezeten door commissaris van de koning Arno Brok. We zijn hem zeer erkentelijk voor het leiden van de vergadering en het beschikbaar stellen van de Statenzaal op deze historische dag. Naast de huidige leden van de Adviescommissie waren ook oud-commissieleden en de leden van het Algemeen Bestuur van hûs en hiem aanwezig.

Commissievoorzitter Marc A. Visser riep in zijn toespraak op om het weer nadrukkelijker over schoonheid te hebben: 'Wy sille praete oer skjintme'. Frank Reitsma, Marloes Eskens en Gertjan Timmer gaven toelichting op de illustraties van omgevingskwaliteit, die waren ingediend door commissieleden en bestuurders. Vervolgens werd onder leiding van Arno Brok gestemd over de mooiste Friese projecten op het gebied van architectuur, monumenten en landschap. De vijftien geselecteerde projecten werden tijdens het jubileumsymposium op 30 oktober voor het eerste vertoond. In 2026 gaan ze als reizende tentoonstelling langs de Friese gemeenten.

Tijdens de bijeenkomst nam Meindert Schroor ons mee in een historische reflectie met zijn bijdrage 'Van object naar omgeving'. Dit is ook de titel van de jubileumpublicatie waarvan Hein de Haan (voorzitter bestuur hûs en hiem) het eerste exemplaar overhandigde aan Arno Brok.

Het was een historische middag vol ontmoetingen, verhalen en inspiratie op een unieke locatie. De speciale zitting werd afgesloten met een prachtige groepsfoto als herinnering aan een feestelijke bijeenkomst waarop verleden, heden en toekomst samenkwamen in het culturele hart van Fryslân.

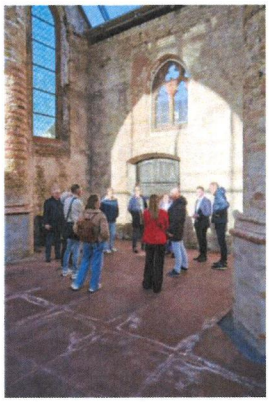

Symposium in De Tiid

Op 30 oktober 2025 vond in Cultuur Historisch Centrum De Tiid in Bolsward het symposium plaats ter viering van het 100-jarig jubileum van de Friese Adviescommissie Omgevingskwaliteit. Voorafgaand aan het symposium werden diverse rondleidingen gegeven door het gebouw en de nabij gelegen Broerekerk. Hoofdthema van de lezingen was hoe de schoonheid van Fryslân behouden en versterkt kan worden onder het stelsel van de Omgevingswet. De gemeenschappelijke zorg voor een goede omgevingskwaliteit vereist nieuwe vormen van samenwerking tussen alle betrokken partijen.

Mooie bijdragen van Rijksbouwmeester Francesco Veenstra, historicus Meindert Schroor en de door de Friese overheden benoemde verkenners Ingrid van de Vegte en Bas Schout. Zij presenteerden toekomstscenario's en benadrukten de urgentie voor het ontwikkelen van een gezamenlijke visie en deden aanbevelingen voor meer en betere samenwerking. Na deze inspirerende middag kunnen we op naar de volgende 100 jaar!

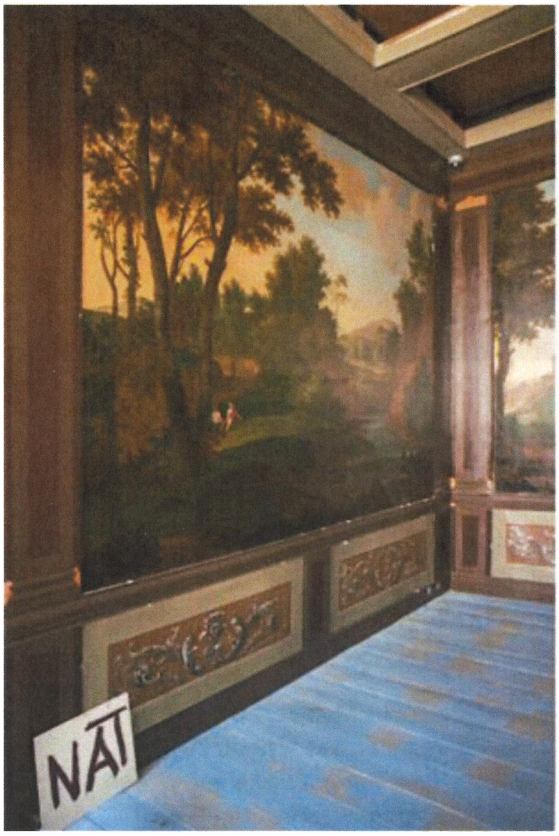

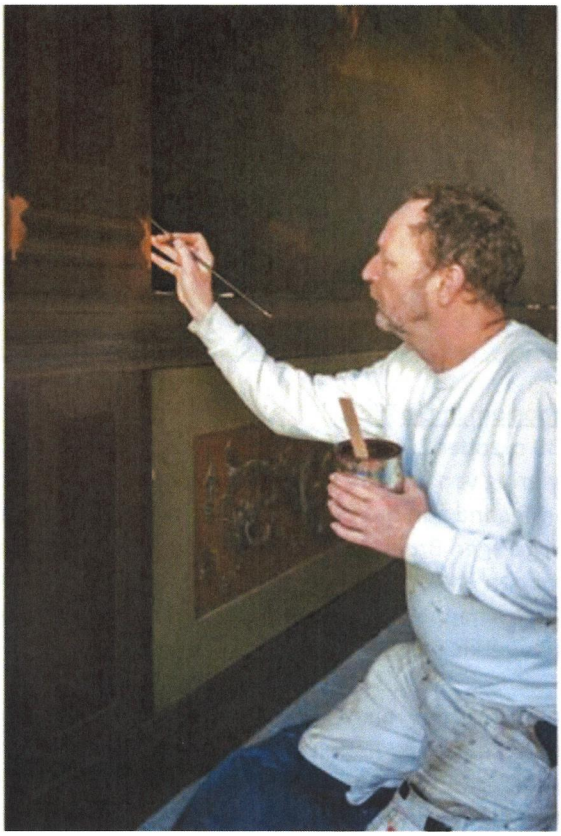

Communicatie

Om zowel voor gemeenten als voor inwoners van de provincie Fryslân beter zichtbaar te maken wat hûs en hiem kan betekenen ten aanzien van de omgevingskwaliteit, is YFK in 2025 aangetrokken als marketing en communicatie adviseur. Aan het begin van het jaar is vooral ingezet op het helder vaststellen van de profilering van hûs en hiem en een daarop aansluitend communicatieplan. De tweede helft van het jaar heeft met name in het teken gestaan van communicatie en evenementorganisatie rond de jubileumactiviteiten. Daaromheen zijn onder meer diverse nieuwsbrieven verspreid en is een blogreeks opgebouwd over 'meesters in de ambacht'.

Excursie

Een keer per jaar organiseert hûs en hiem een excursie met de leden van de Centrale Adviescommissie Omgevingskwaliteit. Ook enkele leden van het Dagelijks Bestuur namen deel. De eerste stop was bij het kunstwerk 'Wachten op hoog water' van Jan Ketelaar bij Holwerd. Vervolgens bezochten we het Werelderfgoedcentrum Waddenzee (WEC) te Lauwersoog: een beleef- en onderzoekscentrum en het nieuwe thuis voor zeehondjes. We werden ook rondgeleid door de Waddenzee Experience.

Hoogtepunt van de excursie was de bezichtiging van de Suvelfabryk in Lioessens, een project waarbij industrieel erfgoed is getransformeerd tot een recreatieverblijf met een uitzonderlijk hoge belevingswaarde. De deelnemers waren vol lof over de initiatiefnemers en over architect Marije Talsma van TWA. Zij nam als commissielid deel aan de excursie maar vertelde ook mooie verhalen over de totstandkoming van dit bijzondere project.

Fietstochten

In verschillende gemeenten is in 2025 een fietstocht met de raadsleden georganiseerd. Een goed gebruik van hûs en hiem om met elkaar van gedachten te wisselen over de omgevingskwaliteit in de betreffende gemeente en hoe we daar gezamenlijk zorg voor dragen. In Smallingerland richtte de fietstocht zich dit jaar met name op het erfgoed binnen Drachten, waar de geschiedenis als industrieplaats nog altijd zichtbaar is in het straatbeeld. Met concrete voorbeelden in beeld komen waardevolle gesprekken op gang die de samenwerking aanscherpen tussen de gemeenteraad die beleid vaststelt en de adviescommissie die op basis van dat beleid adviseert. Ook op Ameland gaf de fietstocht aanleiding tot een sterke wisselwerking tussen raad en commissie.

Personeel

Het jubileumjaar viel samen met het laatste jaar van Marc A. Visser als secretaris-directeur van hûs en hiem. Op 28 november namen collega's, bestuursleden, gemeente ambtenaren en andere relaties afscheid op hoogte, in de panoramazaal van de iconische Achmeatoren. Naast mooie dankwoorden voor 14 jaar samenwerking, mocht Marc Visser ook de hûs en hiem prijs in ontvangst nemen uit handen van bestuursvoorzitter Hein de Haan. De hûs en hiem prijs is bestemd voor een persoon die zich op bijzondere wijze heeft ingezet voor het behoud en de verbetering van de ruimtelijke schoonheid in Fryslân. Het gaat daarbij niet om een éénmalig project, maar om het 'oeuvre' van een persoon gedurende een langere periode. Marc Visser verdient de hûs en hiem prijs omdat hij zich gedurende zijn hele loopbaan onvermoeibaar heeft ingezet voor de architectuur, de laatste jaren in het bijzonder voor de schoonheid van Fryslân. Alles bij elkaar vormt zijn werk een indrukwekkend oeuvre dat blijvende invloed heeft op onze leefomgeving, precies waar de hûs en hiem prijs voor is bedoeld.

Per 1 november 2025 is Wiepkjen Kingma benoemd tot secretaris-directeur van hûs en hiem, adviseurs omgevingskwaliteit. Zij volgt Marc A. Visser op. Kingma neemt ook diens rol als voorzitter van de Centrale Adviescommissie Omgevingskwaliteit over. Ir. Wiepkjen Kingma is als architect afgestudeerd aan de TU Eindhoven en werkte daarna onder meer bij diverse architectenbureaus in Rotterdam. Kingma heeft brede kennis en ervaring op het gebied van ontwerp en advisering. Zij werkte sinds januari 2019 al bij hûs en hiem als adviseur omgevingskwaliteit.

Als aanvulling op het team vaste adviseurs bij hûs en hiem zijn Douwe Douma en Erik Vellinga aangesteld en benoemd als adviseurs omgevingskwaliteit. Daarnaast is er de reguliere wisseling geweest van leden van de Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit van hûs en hiem. Deze externe leden worden voor drie jaar benoemd en kunnen daarna gedurende voor een termijn van drie jaar worden herbenoemd en als reserve-commissielid optreden. De benoeming van de leden van de adviescommissie geschiedt door de gemeenteraden en colleges van B&W van alle 17 gemeenten, die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem. Voor 2026 traden de volgende leden toe: Harm Tigchelaar (architect), Arnold Venema (architect), Jan van der Grift (landschap), Joris van Loenhout (stedenbouwkundige), Kurt Boomgaard (restauratiedeskundige) en Durkje van der Wal (architectuurhistorica).

TRKN

Het Team Ruimtelijke Kwaliteit Nederland (TRKN) is een samenwerkingsverband van 7 regionale advies organisaties en de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit. Naast de Federatie zijn aangesloten Libau (Groningen), Oversticht (Overijssel), Gelders Genootschap, Mooi Noord-Holland, Mooisticht (Utrecht), Dorp Stad en Land (Zuid-Holland en Zeeland) en hûs en hiem (Fryslân). Het voorzitterschap en secretariaat van TRKN rouleert onder de leden. In 2024 vervulde hûs en hiem deze rol al en op verzoek van de andere organisaties is het voorzitterschap door hûs en hiem in 2025 voortgezet.

In 2025 was hûs en hiem bovendien gastheer van de TRKN teamdag, waarop de medewerkers van alle aangesloten organisaties samenkomen. Niet alleen om een kijkje te nemen in elkaars werkomgeving, ook om op informele wijze ervaringen uit te wisselen over het werk. Wij nodigden de TRKN-collega's uit in Heeg. Samen stapten we op de fiets en aan boord van skûtsjes om het Friese landschap te beleven.

Verder werd in 2025 in TRKN-verband doorgewerkt aan de ontwikkeling van de Bouwsteen Omgevingskwaliteit. De Bouwsteen is een model of format dat houvast moet bieden bij het opstellen van beleid voor omgevingskwaliteit onder de Omgevingswet. Daarbij gaat het niet alleen om het uiterlijk van bouwwerken, maar juist om het geheel van cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit, landschapskwaliteit en de inrichting van de openbare ruimte.
De kracht van de Bouwsteen zit in de structuur: het model laat zien hoe je gebiedsgericht kunt werken, hoe je ambities kunt vertalen naar werkbare beoordelingskaders, en hoe je beleidsregels en planregels logisch met elkaar kunt verbinden. De Bouwsteen sluit aan bij het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en is inzetbaar binnen het gehele instrumentarium van de wet.

Advies 'Een moaier Fryslân voor en van iedereen'

Al 100 jaar advisering over Friese schoonheid, maar hoe zorgen we ook in de toekomst samen voor goede omgevingskwaliteit? De Omgevingswet stimuleert ons anno 2025 om nog breder naar de ruimtelijke kwaliteit te kijken. Samenwerking zal daarvoor de sleutel zijn. Een integrale aanpak waarbij alle partijen in een vroege fase van ontwikkelingen betrokken zijn. Provincie, gemeenten, experts en initiatiefnemers; samen zorgen we voor een moai Fryslân. Want omgevingskwaliteit is van en voor iedereen.

In een gezamenlijke opdracht van hûs en hiem met de Provincie Fryslân, de Vereniging Friese Gemeenten (VFG) en De Friese Aanpak (DFA) is onderzocht hoe een kwaliteitscultuur in Fryslân verder ontwikkeld kan worden en hoe omgevingskwaliteit sterker kan worden geborgd én gestimuleerd. Het onderzoek heeft geleid tot een duidelijk advies: zorg voor een breed kennis- en adviescentrum in de provincie Fryslân. Het volledig advies is via de website van hûs en hiem in te zien. De aanbevelingen zijn een mooi startpunt voor een gezamenlijke visie en strategie voor de toekomst, waar de vier opdrachtgevers graag mee aan de slag gaan. Inmiddels zijn twee kwartiermakers aangesteld die samen met een kernteam verder gaan verkennen hoe dit er concreet uit kan komen te zien. Een goede aftrap voor de volgende 100 jaar advisering over omgevingskwaliteit van Fryslân.

Personele bezetting

In 2025 hebben zich een aantal mutaties voorgedaan in het personeelsbestand. Vooruitlopend op de pensionering met ingang van januari 2026 van de directeur Marc Visser is per 1 november 2025 Wiepkjen Kingma als directeur hûs en hiem benoemd. Daarnaast zal een medewerker vanaf 1 januari 2026 zijn resterende verlofdagen inzetten en uiteindelijk medio 2026 met pensioen gaan. Om te anticiperen op deze wijzigingen zijn per 1 oktober Douwe Douma en per 1 december Erik Vellinga aangenomen als adviseurs omgevingskwaliteit.

De bezetting van hûs en hiem is in 2025 uitgekomen op een gemiddelde van 9,87 FTE. De lichte stijging ten opzichte van het gemiddelde van 9,85 in 2024 is toe te schrijven aan de korte tijdelijk overlappingen eind 2025. Eind 2025 waren 13 medewerkers in dienst bij hûs en hiem (ten opzichte van 12 medewerkers ultimo 2024). Begin 2026 is de bezetting weer terug naar 12 medewerkers.

Het ziekteverzuim over 2025 bedroeg 0,56%, berekend op basis van de totale gemiddelde ureninzet van de medewerkers.

Productiecijfers 2025

In 2025 zijn in totaal 3.272 (eerste) adviesaanvragen behandeld. In 2024 zijn dat er 3.062 geweest. Daarmee is het aantal (eerste) adviesaanvragen ten opzichte van 2024 met 6,9% toegenomen.

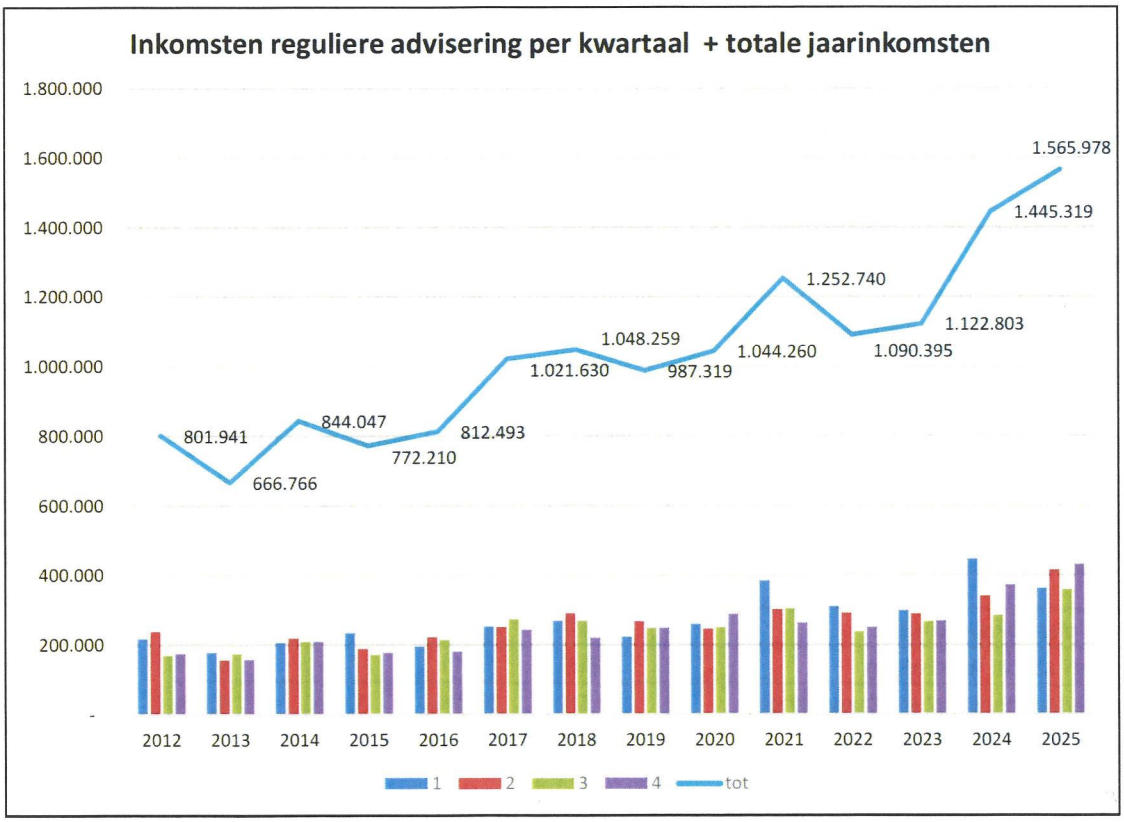
Omdat in veel gevallen na de (eerste) adviesaanvraag nog een vervolgaanvraag komt is het totale aantal planbehandelingen een veelvoud van het aantal (eerste) adviesaanvragen.
Het totaal aantal planbehandelingen is gestegen: 6.567 in 2025 ten opzichte van 6.265 in 2024, hetgeen een stijging van 4,8% betekent. In 2025 zijn daarmee gemiddeld 2,01 behandelingen per aanvraag nodig geweest. In de vergelijking met het gemiddelde van 2,05 in 2024 betekent dit een lichte daling.

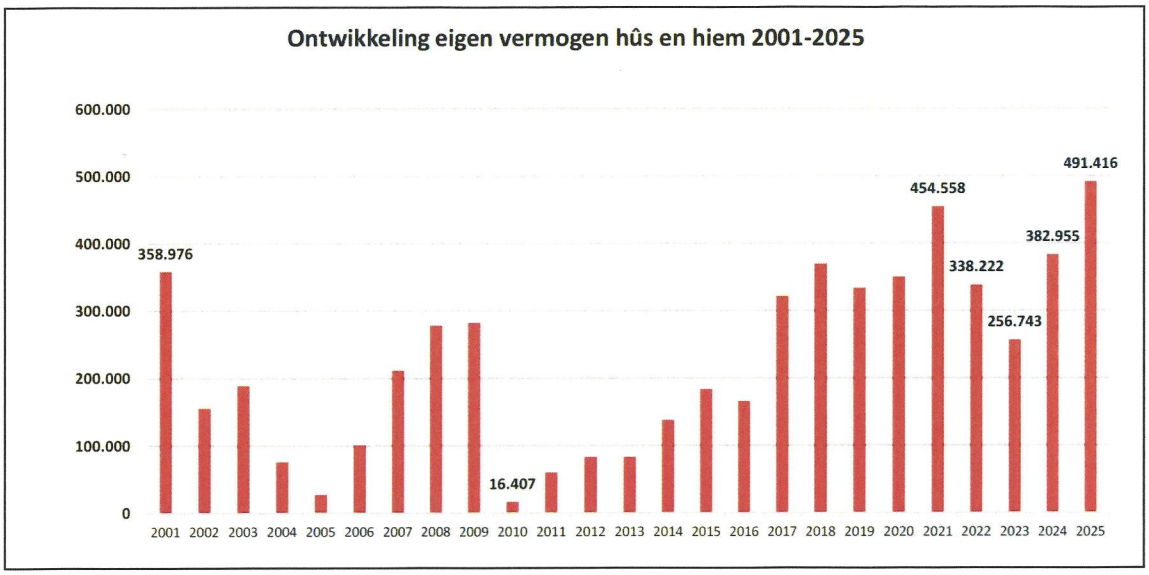
In 2025 was van de eerste aanvragen 38,1% vooroverleg (2024: 37,3%). Van het totale aantal behandelingen in 2025 was 31,9% vooroverleg (2024: 30,5%). Het voeren van vooroverleg alvorens over te gaan tot het aanvragen van een omgevingsvergunning blijft een veel gehanteerd instrument bij de aangesloten gemeenten.

Productiecijfers				
Betreft:	**2025**	**2024**	**Mutatie**	**Mutatie-%**
(eerste) adviesaanvragen	3.272	3.062	210	6,9%
waarvan aantal vooroverleg	1.245	1.142	103	9,0%
vooroverleg /(1e) adviesaanvragen	38,1%	37,3%	0,8%	2,0%
aantal planbehandelingen	6.567	6.265	302	4,8%
waarvan aantal vooroverleg	2.096	1.911	185	9,7%
vooroverleg /aantal planbehandelingen	31,9%	30,5%	1,4%	4,6%

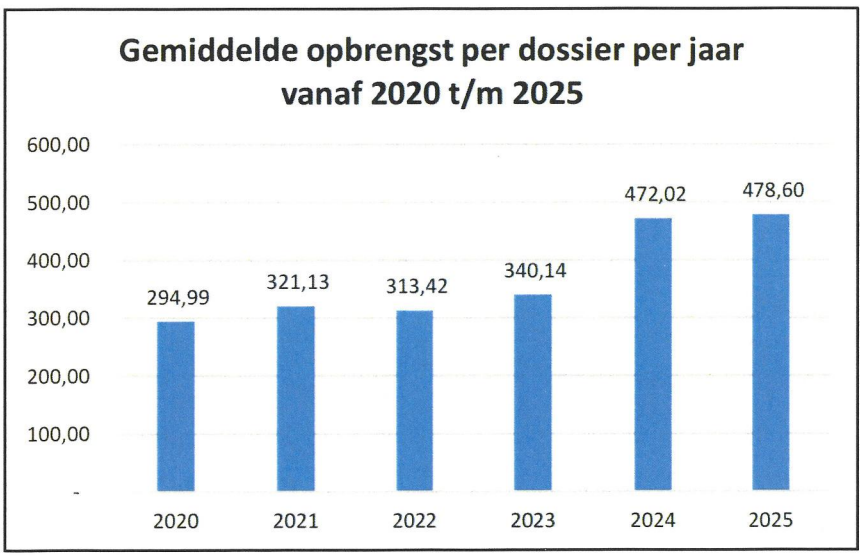
Opbrengsten reguliere advisering per gemeente

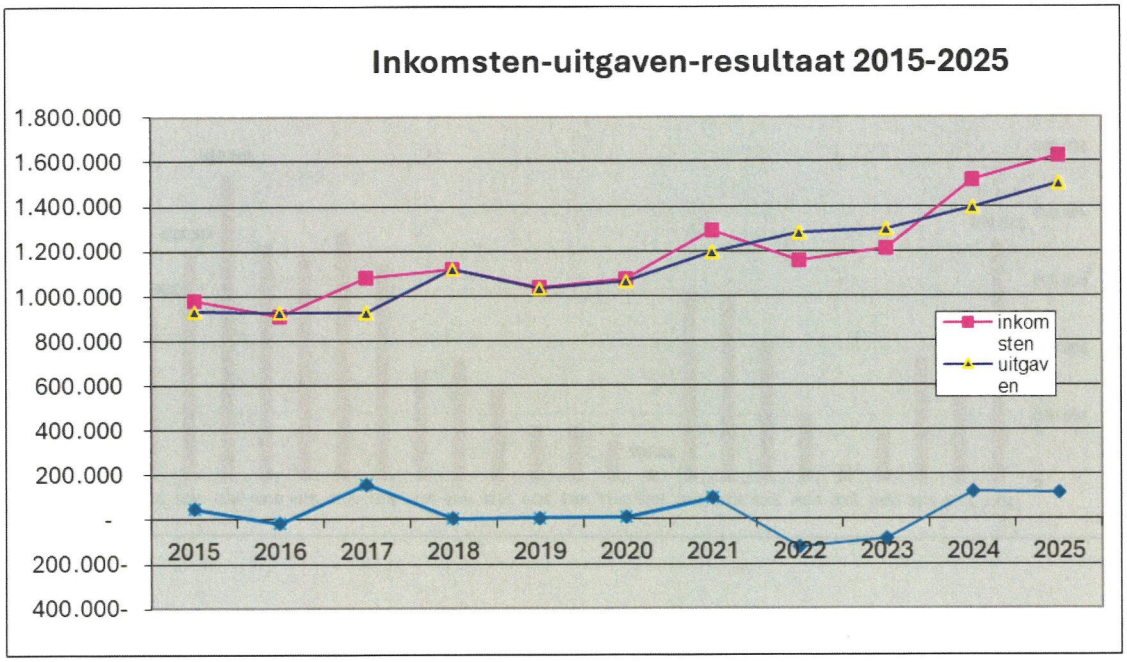
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Achtkarspelen	€ 47.199	€ 49.578	€ 41.737	€ 52.708	€ 62.553	**€ 41.079**
Ameland	€ 39.762	€ 44.828	€ 38.771	€ 41.988	€ 41.024	**€ 50.699**
Dantumadiel	€ 10.768	€ 10.126	€ 17.551	€ 7.277	€ 18.708	**€ 14.924**
De Fryske Marren	€ 55.416	€ 78.975	€ 80.654	€ 85.814	€ 151.184	**€ 242.993**
Harlingen	€ 27.151	€ 36.304	€ 46.844	€ 38.947	€ 45.657	**€ 48.394**
Heerenveen	€ 39.908	€ 39.596	€ 41.041	€ 48.160	€ 40.390	**€ 74.381**
Leeuwarden	€ 194.714	€ 218.416	€ 185.984	€ 142.553	€ 250.170	**€ 247.515**
Noardeast-Fryslân	€ 123.432	€ 126.244	€ 96.391	€ 99.945	€ 134.265	**€ 124.205**
Ooststellingwerf	€ 41.445	€ 54.898	€ 54.572	€ 47.760	€ 57.867	**€ 79.836**
Opsterland	€ 67.040	€ 65.236	€ 53.558	€ 72.247	€ 93.406	**€ 81.148**
Schiermonnikoog	€ 6.114	€ 8.642	€ 8.894	€ 9.702	€ 11.820	**€ 10.105**
Smallingerland	€ 62.999	€ 105.975	€ 104.242	€ 99.007	€ 109.736	**€ 130.875**
Súdwest-Fryslân	€ 145.880	€ 196.698	€ 170.552	€ 206.039	€ 201.626	**€ 183.069**
Terschelling	€ 20.394	€ 30.139	€ 16.735	€ 20.854	€ 29.444	**€ 20.326**
Vlieland	€ 10.057	€ 15.257	€ 13.062	€ 14.252	€ 10.451	**€ 21.942**
Waadhoeke	€ 82.928	€ 107.607	€ 85.752	€ 93.667	€ 124.995	**€ 112.490**
Weststellingwerf	€ 63.355	€ 68.149	€ 52.768	€ 68.823	€ 90.983	**€ 81.997**
	€ 1.038.562	**€ 1.256.668**	**€ 1.109.108**	**€ 1.149.743**	**€ 1.474.279**	**€ 1.565.978**

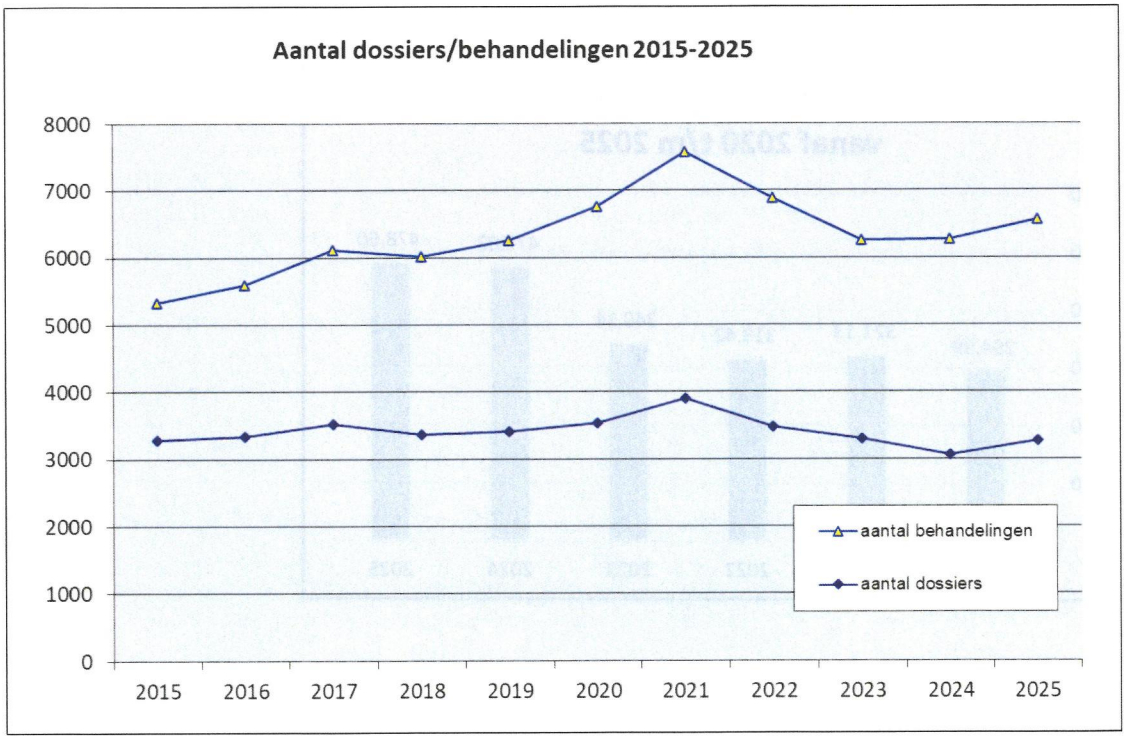

In 2025 is de gemiddelde opbrengst per aanvraag (dossier) uitgekomen op € 478,60. In 2024 was dit nog € 472,02. De stijging van de gemiddelde opbrengst ten opzichte van 2024 bedraagt 1,4%. De verklaring van de forse stijging vanaf het boekjaar 2024 ligt in de doorgevoerde tariefsverhoging.

Inkomsten-uitgaven-resultaat 2015-2025
1.800.000
1.600.000
1.400.000
1.200.000
1.000.000
800.000
600.000
400.000
200.000
-
200.000-
400.000-
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
inkomsten
uitgaven

Aantal dossiers/behandelingen 2015-2025
8000
7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
aantal behandelingen
aantal dossiers

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Met ingang van 2018 is gestart met het vormen van een bestemmingsreserve.
De belangrijkste toepassing van deze bestemmingsreserve (onderhoudsreserve) is het te verwachten onderhoud aan het pand. De te verwachten piek in bedoelde uitgaven kan aldus worden gespreid over een aantal jaren.

FINANCIERING

Inzake de realisatie van beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille (art. 13 BBV), kan worden opgemerkt dat het 'Treasurystatuut Hûs en Hiem' dd 24-11-2006 van toepassing is. Hûs en hiem is tevens onderworpen aan de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) en de regeling (verplicht) Schatkistbankieren.

BEDRIJFSVOERING

Hûs en hiem heeft met de inwerkingtreding van de Omgevingswet per 1 januari 2024 de advisering sterker gericht op een integrale benadering van het brede begrip omgevingskwaliteit voor de deelnemende gemeenten. Ook biedt hûs en hiem diensten aan de deelnemende gemeenten aan voor Nije Pleats, neemt deel aan kwaliteitsteams en biedt ondersteuning op het gebied van (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van beeldkwaliteitsplannen. Daarnaast verricht hûs en hiem incidenteel opdrachten voor derden in het kader van second opinions en als secretariaat van architectuurprijsvragen.
De dienstverlening wordt afgestemd op de adviesbehoefte van de deelnemende gemeenten.
De tarifering voor de dienstverlening is gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, immers, hûs en hiem is een non-profit organisatie. Gewoonlijk worden de tarieven (op basis van CBS-inflatie-indexen) eens per drie jaar herzien. De jongste herziening is sinds 1-1-2026 van kracht.

Om verantwoording af te leggen aan de deelnemende gemeenten inzake het functioneren van de lokale commissies worden voor elke gemeente inhoudelijke jaarverslagen gemaakt. Tevens vinden jaarlijkse evaluatie-gesprekken plaats met de verantwoordelijke gemeentelijke portefeuillehouders.

Het aantal fte's per 31 december 2025 bij hûs en hiem bedraagt 11,38 (gemiddeld over 2025: 9,87). Vanaf 1 januari 2026 is de stand van het aantal fte: 10,52. Voor de bezetting van de Gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit beschikt hûs en hiem over een poule van circa 25 externe deskundigen.

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Hierbij gaat het om het vermogen om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat beleid moet worden aangepast. Het gaat dus om de robuustheid van de begroting. Het vermogen om het beleid door te kunnen zetten is afhankelijk van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de organisatie om niet-begrote kosten te dekken.
De weerstandscapaciteit van hûs en hiem bestaat naast het eigen vermogen uit het begrote resultaat uit de bedrijfsvoering. Tevens is het bezit van het kantoorpand (Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden) als stil vermogen een belangrijk onderdeel van de weerstands-capaciteit. Het pand is onbelast met hypotheek.

De WOZ-waarde is per 1-1-2024 vastgesteld op een bedrag van € 436.000 (dit was € 423.000). De waarde voor de opstalverzekering (op basis van herbouwwaarde) is, na een taxatie in 2025, gesteld op € 1.210.000. Voordat de verduurzamingsoperatie van het pand was uitgevoerd werd in 2022 door Hoekstra Taxaties de marktwaarde van het pand getaxeerd op € 650.000. Hoekstra Taxaties schatte daarbij de marktwaarde als woonhuis na de doorgevoerde verduurzaming op een bedrag van circa € 800.000.

Het eigen vermogen (exclusief de waarde van het pand), inclusief bestemmingsreserves per 31-12-2025 bedraagt voor de resultaatbestemming over het boekjaar 2025 € 382.955.
Van het resultaat over 2025 ad € 108.462 wordt voorgesteld om € 4.000 toe te voegen aan de 'Bestemmingsreserve onderhoud pand' en vervolgens € 15.000 te onttrekken aan de 'Bestemmingsreserve onderhoud pand' en het saldo van € 119.462 toe te voegen aan de algemene reserve. De onttrekking aan de bestemmingsreserve van € 15.000 is bedoeld om de uitgevoerde kelderrenovatie (kelderafdichting Koekoek, technische bergingsruimte en het aanbrengen van een ventilatiesysteem) te dekken. In de jaarrekening 2024 is deze onttrekking reeds aangekondigd onder "Niet in balans opgenomen activa en verplichtingen".

De weerstandscapaciteit is bij hûs en hiem dynamisch, dat wil zeggen dat het eigen vermogen beïnvloedbaar is. Immers, ook de tarifering voor de dienstverlening kan bij een dreigend tekort in de dekking van de vaste lasten redelijk snel worden aangepast. De bedrijfsvoering is er echter op gericht om een verhoging van de tarieven zoveel mogelijk te beperken.

De meerjarenraming (2027 – 2029) is gebaseerd op een stabiel aantal adviesaanvragen.
De verwachting is dat in elk geval in zowel 2026 als in 2027 de rol van hûs en hiem binnen de in de GR deelnemende gemeenten niet anders zal zijn dan in 2025.

Algemene reserve
In 2018 heeft het Algemeen Bestuur besloten dat, gelet op de risico's die zijn verbonden aan de aard van de werkzaamheden, gestreefd moet worden naar een algemene reserve van hûs en hiem van € 900.000. In dit bedrag ligt besloten de waarde van het pand (stille reserve).

Aanwezige stille reserve
De waarde van het pand, Johan Willem Frisostraat 1 te Leeuwarden, is door de gemeente Leeuwarden voor de WOZ vastgesteld per 1-1-2024 op € 436.000. Deze waardepeildatum is de basis voor het belastingjaar 2025 geweest. Het pand is onbelast met hypotheek.

Lening
Voor het kunnen uitvoeren van de verduurzamingswerkzaamheden van het eigen pand heeft hûs en hiem in 2022 een geldlening van € 330.000 afgesloten met BNG Bank B.V. De geldlening heeft een looptijd van 15 jaar vanaf 1 september 2022 tot 1 september 2037 tegen een rentepercentage van 2,99% per jaar. Op deze lening wordt jaarlijks een bedrag van € 22.000, voor het eerst op 1 september 2023, afgelost en de verschuldigde rente betaald. Het huidige saldo van deze lening bedraagt € 264.000.

Samenvatting vermogenspositie, resultaten en financiële kengetallen

Activa en passiva / Resultaat voor bestemming	2025	2024	2023	2022	2021
Eigen vermogen (na resultaatbestemming)	491.417	382.955	256.743	338.222	454.558
Balanstotaal (totaal vermogen)	903.178	808.403	709.680	821.521	590.941
Resultaat voor bestemming	108.462	126.212	81.479-	116.336-	104.369
Vlottende activa + Liquide middelen	557.971	439.264	320.170	473.419	529.761
Vaste passiva (langlopende schulden)	264.000	286.000	308.000	330.000	-
Vlottende passiva (kortlopende schulden)	147.761	139.448	144.937	153.299	136.383
Aanwezige stille reserve (o.b.v. de WOZ-waarde per 1/1)	436.000	423.000	403.000	403.000	403.000
Weerstandsvermogen (o.b.v. eigen vermogen + stille reserves)	927.417	805.955	659.743	741.222	857.558

Financiële kengetallen	2025	2024	2023	2022	2021
Solvabiliteit: *Eigen vermogen / totaal vermogen * 100%*	54%	47%	36%	41%	77%
Rentabiliteit van het eigen vermogen: *Resultaat voor bestemming / gemiddeld eigen vermogen * 100%*	25%	39%	-27%	-29%	26%
Current ratio: *(Vlottende activa + Liquide middelen)/ vlottende passiva*	3,78	3,15	2,21	3,09	3,88
Netto schuldquote: *Totaal geleende gelden / totale baten*	16%	19%	25%	28%	n.v.t.

Voor een volledig inzicht in de vermogenspositie en de resultaten wordt verwezen naar de cijfers van de jaarrekening van hûs en hiem.

VERBONDEN PARTIJEN

Voor het jaarverslag 2025 wordt uitgegaan van de voor 2025 geldende Gemeenschappelijke regeling en onderstaande artikelen verwijzen hiernaar.
In deze Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem hebben in 2025 alle gemeenten in Fryslân met uitzondering van Tytsjerksteradiel deelgenomen.

Conform artikel 34 lid 1 van de GR hûs en hiem draagt elke deelnemende gemeente in de kosten van het lichaam bij naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.

Conform artikel 34 lid 2 van de GR hûs en hiem kan een nadelig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, door de gemeenten worden gedragen in verhouding tot het aantal ingezetenen op 1 januari van het betreffende kalenderjaar.

Conform artikel 34 lid 3 van de GR hûs en hiem kan een batig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, naar rato van de gemeentelijke bijdragen op basis van de tarieven in het betreffende kalenderjaar, aan de deelnemende gemeenten worden uitbetaald.

JAARREKENING 2025 GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING hûs en hiem

Balans		31.12.2025		31.12.2024
Activa				
vaste activa				
materiële vaste activa		345.207		369.139
Investeringen met een economisch nut				
vlottende activa				
Vorderingen op openbare lichamen	244.610		116.564	
Depot PostNL	290		290	
Overige vorderingen	1.312		5.219	
Overlopende activa	2.130		5.835	
		248.342		127.908
Liquide middelen		309.629		311.356
		903.178		**808.403**
Passiva				
eigen vermogen				
Algemene reserve	364.955		241.743	
Bestemmingsreserve onderhoud pand	7.000		18.000	
Bestemmingsreserve energielabel C	0		0	
Resultaat lopend boekjaar	119.462		123.212	
		491.417		382.955
vaste passiva		264.000		286.000
vlottende passiva				
Schulden aan kredietinstellingen	0		0	
Schulden aan openbare lichamen	34.856		40.844	
Overige schulden	39.065		34.127	
Overlopende passiva	73.840		64.477	
		147.761		139.448
Totaal		**903.178**		**808.403**

Overzicht van baten en lasten

	Rekening 2025	Begroting 2025	Rekening 2024
Baten			
Adviesgeld	1.565.978	1.408.000	1.478.113
Opbrengsten Nije Pleats, ABP	13.136	95.000	10.296
Overige projecten	45.575	0	30.643
Buitengewone baten/rente	0	0	0
totaal baten	**1.624.689**	**1.503.000**	**1.519.052**
Lasten			
Kapitaallasten	45.028	50.000	55.382
Directe personeelskosten	1.171.443	1.180.000	1.135.558
Indirecte personeelskosten	27.303	20.000	24.240
Externe personeelskosten	44.938	40.000	41.924
Huisvesting	37.552	24.000	18.429
Kantoorkosten	58.798	63.000	53.655
Organisatiekosten	48.127	43.000	54.786
Inkoop projecten (NP, ABP)	9.956	10.000	2.608
Diverse lasten (rente, Vpb)	4.672	9.000	6.258
Communicatie	41.196	35.000	0
Jubileum - 100-jaar hûs en hiem	27.214	25.000	0
totaal lasten	**1.516.227**	**1.499.000**	**1.392.840**
resultaat voor bestemming	**108.462**	**4.000**	**126.212**
naar bestemmingsreserve onderhoud	-4.000	-4.000	-3.000
naar bestemmingsreserve energielabel C	0	0	0
onttrekking bestemmingsreserve onderhoud	15.000	0	0
onttrekking bestemmingsreserve energielabel (	0	0	0
resultaat na bestemming	***119.462***	***0***	***123.212***

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarop uitbetaling plaatsvindt.

Balans
Vaste Activa

Materiële vaste activa met economisch nut
Overige investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	15
Overige materiële vaste activa	3-10

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering gebracht worden. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (en deels van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid terzake nader uiteengezet.

Langlopende schulden
Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Rechtmatigheid

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens bedraagt 2 % van de totale lasten exclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 30.325. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2025 van de Commissie BBV van oktober 2025.

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Het Dagelijks Bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Tegenover het totaal van € 17.227 aan hogere lasten staat een totaal aan hogere baten van € 121.689. De geconstateerde (grotere) afwijkingen in de realisatie van 2025 ten opzichte van de begroting 2025 betreffen:

a. Personeelskosten (overall)
b. Huisvesting
c. Organisatiekosten
d. Communicatie en Jubileumkosten

Ad a. De per saldo licht hogere Overall Personeelskosten is een combinatie van factoren maar kan voor een deel worden toegewezen aan de vervroegde pensionering van de directeur M.A. Visser per 1 januari 2026.

Ad b. De overschrijding bij Huisvesting over 2025 wordt veroorzaakt door de renovatie van de kelder (o.a. ventilatie en afdichting) ter waarde van € 15.000. Voor deze kosten was geen budget gereserveerd. Er wordt voorgesteld dit bedrag te onttrekken aan de **bestemmingsreserve onderhoud**, in lijn met de eerdere aankondiging in het jaarverslag van 2024.

Ad c. De post Organisatiekosten sluit 2025 af met een overschrijding van € 5.127 bovenop het budget van € 43.000. De belangrijkste oorzaken zijn de kosten voor het organiseren van de landelijke TRKN-teamdag en een algemene stijging van de vaste lasten door indexatie (accountant en contributies). Daarnaast zijn de contributiekosten toegenomen door een nieuw abonnement bij WTA.

Ad d. Zowel de post Communicatie als het budget voor het 100-jarig jubileum van hûs en hiem vertonen een overschrijding. Dit is deels te verklaren door de inzet van YFK, die naast de algemene profilering ook de communicatie rondom het jubileum verzorgde. De jubileumkosten kwamen uit op een bedrag van € 27.214, waarbij de overschrijding van ruim € 2.200 met name werd veroorzaakt door extra videovastleggingen van de Speciale zitting van de Adviescommissie in de Statenzaal van provincie Fryslân en van het Symposium in Bolsward.

TOELICHTING OP DE BALANS

Materiële vaste activa

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

	2025	2024
Boekwaarde per 1 januari	€ 369.139	€ 389.510
Investering	- 21.096	- 35.011
Afschrijvingen	- 45.028	- 55.382
Desinvesteringen	- 0	- 0
Boekwaarde 31 december	**€ 345.207**	**€ 369.139**

Staat van activa rekening hûs en hiem miv 2025 (lineaire afschrijving)

								2025		
jaar aanschaf	omschrijving	grb rek	Omschrijving	looptijd	resterende jaren	percentage afschrijving boekwaarde	investering	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar
2017	cv ketel Remeha	0001	Huisvesting	10	2	10,00%	€ 3.750,00	€ 1.125,00	€ 375,00	€ 750,00
2017	Huisvesting (markiezen)	0001	Huisvesting	10	2	10,00%	€ 8.263,46	€ 2.479,02	€ 826,35	€ 1.652,67
2020	Asus VivoBook laptop	0003	Computerapparatuur	5	0	20,00%	€ 915,70	€ 183,14	€ 183,14	€ 0,00
2021	Beeldschermen 27"(9x)	0003	Computerapparatuur	5	1	20,00%	€ 2.223,97	€ 889,59	€ 444,79	€ 444,79
2022	Google Pixel 7	0004	Telecomapparatuur	3	0	33,33%	€ 400,00	€ 111,14	€ 111,14	€ 0,00
2022	Samsung Galaxy S20	0004	Telecomapparatuur	3	0	33,33%	€ 354,55	€ 98,51	€ 98,51	€ 0,00
2022	Verduurzaming pand	0001	Huisvesting	15	12	6,67%	€ 305.281,88	€ 264.577,63	€ 20.352,13	€ 244.225,50
2023	Verduurzaming pand	0001	Huisvesting	15	12	6,67%	€ 20.000,00	€ 17.333,33	€ 1.333,33	€ 16.000,00
2023	Verduurzaming pand - extra	0001	Huisvesting	15	12	6,67%	€ 11.598,77	€ 10.052,27	€ 773,25	€ 9.279,02
2023	Archiefstelling Habéé	0002	Inventaris	10	7	10,00%	€ 4.194,00	€ 3.355,20	€ 419,40	€ 2.935,80
2023	Bureau's + tafels Habéé	0002	Inventaris	10	7	10,00%	€ 2.100,00	€ 1.680,00	€ 210,00	€ 1.470,00
2023	Vloerbedekking 2e etage	0002	Inventaris	10	7,5	10,00%	€ 2.457,35	€ 2.088,75	€ 245,74	€ 1.843,01
2023	Laadpaal	0001	Huisvesting	15	12,5	6,67%	€ 2.670,00	€ 2.403,00	€ 178,00	€ 2.225,00
2023	Koffiemachine	0002	Inventaris	5	2,5	20,00%	€ 1.098,35	€ 768,85	€ 219,67	€ 549,18
2023	Mobiele telefoons (3x)	0004	Telecomapparatuur	3	0,5	33,33%	€ 1.062,34	€ 531,22	€ 354,08	€ 177,15
2023	Software Portal	0007	Software	5	2,5	20,00%	€ 35.500,00	€ 24.850,00	€ 7.100,00	€ 17.750,00
2023	Software Portal - Innovatie	0007	Software	5	3	20,00%	€ 7.608,00	€ 6.086,40	€ 1.521,60	€ 4.564,80
2024	Software Portal - instapfee-II	0007	Software	5	4	20,00%	€ 15.000,00	€ 12.000,00	€ 3.000,00	€ 9.000,00
2024	Website - vernieuwde huisstijl	0007	Software	5	4	20,00%	€ 8.370,00	€ 7.533,00	€ 1.674,00	€ 5.859,00
2024	Brandmeldinstallatie	0001	Huisvesting	10	9	10,00%	€ 8.100,00	€ 7.695,00	€ 810,00	€ 6.885,00
2024	Inbraaksignaleringsinstallatie	0001	Huisvesting	10	9	10,00%	€ 2.601,18	€ 2.471,12	€ 260,12	€ 2.211,00
2024	Mobiele telefoons (2x)	0004	Telecomapparatuur	3	2	33,33%	€ 565,21	€ 471,02	€ 188,38	€ 282,63
2024	Inventaris (stoel adm)	0002	Inventaris	10	9	10,00%	€ 375,00	€ 356,25	€ 37,50	€ 318,75
							€ 529.086,40	**€ 369.139,44**	**€ 40.716,13**	**€ 328.423,31**
2025	Software Portal - instapfee-III	0007	Software	5	5	20,00%	€ 15.000,00	€ 0,00	€ 3.000,00	€ 12.000,00
2025	Software Portal - Innovatie	0007	Software	5	5	20,00%	€ 5.398,00	€ 0,00	€ 1.079,60	€ 4.318,40
2025	Mobiele telefoons (2x)	0004	Telecomapparatuur	3	3	33,33%	€ 697,80	€ 0,00	€ 232,58	€ 465,22
							€ 21.095,80	**€ 0,00**	**€ 4.312,18**	**€ 16.783,62**
							€ 550.182,20	**€ 369.139,44**	**€ 45.028,30**	**€ 345.206,93**

Vlottende activa

Liquide middelen

Het saldo van de rekening-courant bij de BNG Bank op 31 december bedraagt € 309.629.
Het saldo van de schatkistbankierenrekening bedraagt op 31 december € 0.
De kredietfaciliteit die hûs en hiem bij de BNG Bank geniet, betreft een bedrag van € 500.000.

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempebedrag schatkistbankieren

Begrotingsbedrag verslagjaar	€	1.503.000
Drempelbedrag 2% van begrotingsbedrag	€	30.060
Minimaal drempelbedrag	€	1.000.000

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	€ 335.573	€ 349.503	€ 407.225	€ 419.539
Ruimte onder het drempelbedrag	€ 664.427	€ 650.497	€ 592.775	€ 580.461

** De regeling Schatkistbankieren is per 1-7-2021 gewijzigd: per die datum is de drempel voor het verplicht schatkistbankieren verhoogd naar 2% van het begrotingstotaal met een minimum van € 1 miljoen. Het drempelbedrag is nooit lager dan € 1 miljoen, wat betekent dat een decentrale overheid altijd gemiddeld € 1 miljoen buiten de schatkist mag houden.*

Verloop eigen vermogen

Algemene reserve	**2025**	**2024**
saldo per 1 januari	€ 241.743	€ 326.222
resultaat voorgaand boekjaar	- 123.212+	- 84.479-
saldo per 31 december	**€ 364.955**	**€ 241.743**

Gerealiseerd resultaat	**2025**	**2024**
saldo per 1 januari	€ 123.212+	€ 84.479-
resultaat huidig jaar	- 108.462+	- 126.212+
resultaat voorgaand jaar	- 123.212-	- 84.479+
naar bestemmingsreserve	- 4.000-	- 3.000-
onttrekking bestemmingsreserve	- 15.000+	- 0+
saldo per 31 december	**€ 119.462+**	**€ 84.479-**

Bestemmingsreserve	**2025**	**2024**
saldo per 1 januari	€ 18.000	€ 15.000
naar bestemmingsreserve	- 4.000	- 3.000
onttrekking bestemmingsreserve	- 15.000+	- 0
saldo per 31 december	**€ 7.000**	**€ 18.000**

Resultaatverdeling	**2025**	**2024**
resultaat voor bestemming	€ 108.462+	€ 126.212+
naar bestemmingsreserve	- 4.000-	- 3.000-
onttrekking bestemmingsreserve	- 15.000+	- 0
resultaat na bestemming	**€ 119.462+**	**€ 123.212+**

Vaste passiva

Om het pand aan de J.W. Frisostraat per 1 januari 2023 minimaal aan label C te laten voldoen heeft hûs en hiem voor de benodigde verduurzaming van het pand een geldlening afgesloten met BNG Bank N.V. voor een bedrag van € 330.000.
De geldlening heeft een looptijd van 15 jaar vanaf 1 september 2022 tot 1 september 2037 tegen een rentepercentage van 2,99% per jaar. Op deze lening wordt jaarlijks, voor het eerst op 1 september 2023, afgelost en de verschuldigde rente betaald.

Langlopende deel van de geldlening zijnde > 5 jaar bedraagt: € 154.000
Kortlopende deel van de geldlening zijnde < 5 jaar bedraagt: € 110.000

Niet in balans opgenomen activa en verplichtingen

Bij het opstellen van de jaarrekening over 2025 is geen sprake van *Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen.*

TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Adviesgelden en overige inkomsten
Aan inkomsten uit reguliere advisering aan gemeenten is in 2025 een bedrag van € 1.565.978 geboekt (hierin begrepen is een bedrag van € 200.411 uit vooroverlegadvisering). In 2024 was dit nog € 1.478.113 (waarvan € 171.656 uit vooroverleg). De stijging van de adviesgelden kan, naast de stijging van het aantal plannen, voor een deel worden toegeschreven aan de per 1/1/2025 doorgevoerde tariefsverhoging. Daarnaast is uit Overige projecten en de organisatie van de Abe Bonnema Prijs aan baten een bedrag van in totaal € 58.711 geboekt (tegenover € 40.939 in 2024).

In 2025 zijn aan (eerste) adviesaanvragen aangaande omgevingskwaliteit 2.929 (2024: 2.759) behandeld en aan (eerste) monumentenadviesaanvragen 343 (2024: 303) ontvangen. Dit is voor de eerste aanvragen ten opzichte van 2024 een stijging van 6,2% bij de adviesaanvragen m.b.t. omgevingskwaliteit en een stijging van 13,2% bij de monumentenadviesaanvragen.
Het totale aantal behandelingen voor omgevingskwaliteit betrof 5.895 en voor monumenten 672. Voor omgevingskwaliteit gerelateerde adviezen is in 2025 het gemiddeld aantal behandelingen per aanvraag 2,01 geweest en daarmee in lijn met voorgaand jaar (in 2024: 2.02). Voor monumenten was in 2025 het aantal behandelingen 1,96 per dossier, dit betreft een daling ten opzichte van 2024 (2,26).

Voor 'second opinions' is in 2025 aan verkopen een bedrag van € 3.562 geboekt (2024: € 3.834). Second opinions worden veelal aangevraagd door rechtsbijstandsverzekeraars. Voor deelname aan Nije Pleats-sessies zijn in 2025 voor een bedrag van € 3.546 aan opbrengsten geboekt (2024: € 0). Verder is in 2025 weer de Abe Bonnema Architectuurprijs uitgereikt. De organisatie hiervan lag deels bij hûs en hiem. Aan verkopen (uren en doorbelaste kosten) kon in het boekjaar 2025 een bedrag ad € 9.590 worden geboekt.

Overige projecten
Verder zijn in 2025 onder de noemer *Overige projecten* de opbrengsten voor de ondersteuning en advisering bij het opstellen van beeldkwaliteitsplannen, deelname aan Q-teams en deelname aan het Koepeloverleg Omgevingskwaliteit Afsluitdijk (KBO) geboekt voor een totaalbedrag van € 45.575 (2024: € 30.643). De stijging ligt vooral bij de extra commissies inzake de aanwijzing van monumenten binnen de gemeente Leeuwarden en Opsterland (€ 20.002).

Personeelslasten
Voor 2025 is vooral de nieuwe cao ingaand op **1 april 2025** en eindigend op **31 maart 2027** dus met een looptijd van twee jaar van toepassing. De cao kende voor 2025 een tweetal verhogingen, de eerste van 2% per 1 april en de tweede van 1,85% per 1 oktober 2025.

Het aantal FTE's bedraagt in 2025 gemiddeld 9,87 (waarvan 0,22 tijdelijk) ten opzichte van een gemiddelde van 9,85 in 2024 (waarvan 0,22 tijdelijk). Deze hele lichte stijging is mede het gevolg van een tijdelijke overlapping in 2025 met het oog op de pensionering van de directeur per 1 januari 2026 en van een medewerker medio 2026.

De post Netto salarissen komt met € 614.790 in 2025 hoger uit dan in 2024 (€ 588.285).
De post Loonheffingen is met € 373.161 in 2025 ook hoger dan in 2024 (€ 354.522).
De post Pensioenen is in 2025 met € 190.836 lager dan in 2024 (€ 192.751).

De totale directe salarislast in 2025 is uitgekomen op € 1.171.443 en dat is € 35.885 hoger dan in 2024 (€ 1.135.558). De hogere salarislasten kunnen grotendeels worden toegeschreven aan de cao-verhogingen en gedeeltelijk aan een tijdelijke overlapping in de bezetting i.v.m. de naderende pensionering van de directeur en van één van de adviseurs binnen hûs en hiem.

De post Indirecte personeelskosten is in 2025 uitgekomen op € 27.303 en is daarmee licht hoger dan in 2024 (€ 24.240). Onder deze noemer vallen o.a. cursuskosten en kosten voor het uitbesteden van de salarisadministratie. De stijging in 2025 betreft vooral een éénmalige last voor het afscheid van M.A. Visser. De post Externe personeelskosten (presentievergoeding commissieleden en invalkrachten) is in 2025 uitgekomen op € 44.938 en is hoger dan vorig jaar (2024: € 41.924).

	Rekening 2025	**Begroting 2025**	**Rekening 2024**
Directe personeelskosten	1.171.443	1.180.000	1.135.558
Indirecte personeelskosten	27.303	20.000	24.240
Externe personeelskosten	44.938	40.000	41.924
Totaal	**1.243.684**	**1.240.000**	**1.201.722**

Wet WNT (Wet normering topinkomens)

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920.

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Hiermee wordt WOPT ingetrokken. De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De gemeenschappelijke regeling is verplicht om jaarlijks in de jaarrekening de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen voor zover deze een drempelbedrag van € 2.100 overschrijden, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen hebben wij gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. 2014-0000142706 kunnen en hoeven wij niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT). Voor 2025 geldt als maximumbedrag € 246.000,- inclusief belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage.

In 2025 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden. Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

De WNT geeft aan dat de gemeenschappelijke regeling verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen voor zover deze een drempelbedrag van € 2.100 overschrijden, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Dit houdt in dat de directeur mét financiële gegevens en de leden van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem zónder financiële gegevens opgenomen moeten worden in de jaarrekening.

In 2025 betreft dit alsdan de volgende personen:

	Marc A. Visser
Functiegegevens	directeur/secretaris
van - tot	1-1-2025 / 31-12-2025
deeltijdfactor	0,8 FTE
dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 107.792
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.548
Totale bezoldiging	€ 126.340
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 196.800 (80% van € 246.000)

Per 1 november 2025 is Wiepkjen Kingma benoemd tot secretaris-directeur van hûs en hiem, adviseurs omgevingskwaliteit. Zij volgt Marc A. Visser op, die per 1 januari 2026 met pensioen gaat. Kingma neemt ook diens rol als voorzitter van de Centrale Adviescommissie Omgevingskwaliteit over.

	Wiepkjen Kingma
Functiegegevens	directeur/secretaris
van - tot	1-11-2025 / 31-12-2025
deeltijdfactor	0,94 FTE
dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 16.833
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 2.037
Totale bezoldiging	€ 18.870
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 38.700 (94% van € 246.000 voor 2 maanden)

In 2024 betreft dit alsdan de volgende personen:

	Marc A. Visser
Functiegegevens	directeur/secretaris
van - tot	1-1-2024 / 31-12-2024
deeltijdfactor	0,8 FTE
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 104.925
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 18.403
Totale bezoldiging	€ 123.328

Aan de hieronder vermelde functionarissen zijn in 2025 (evenals in 2024) geen vergoedingen betaald.

Leden van het DB:

- H. de Haan, E. de Groot (tot 25 september 2025), B. Dam, B. Koonstra (vanaf 27 juni 2025), L. van der Tuin-Kuipers (tot 1 augustus 2025), M. van Opzeeland (vanaf 28 november 2025), H. Zonderland, N. Linthorst en B. Zantman

Leden van het AB:

- L. van der Tuin-Kuipers (tot 1 augustus 2025), E. van Esch (vanaf 1 augustus 2025), Th. Faber, G. Wiersma (tot 28 april 2025), K. Wielstra (vanaf 28 april 2025), C. van Hes, E. de Groot (tot 25 september 2025), R. de Jong (vanaf 25 september 2025), R. Tromp, H. de Haan, B. Koonstra, J. Nijboer, M. van Opzeeland, J. Hagen, M. le Roy, B. Dam, D. Ruige, T. van Mourik (vanaf 28 april 2025), K. Arendz, H. Zonderland

Huisvestings-/Apparaatskosten

Het totaal van de huisvestings-, kantoor- en organisatiekosten is in 2025 hoger uitgevallen dan begroot. De verklaring voor deze overschrijding ligt vooral binnen de post Huisvesting (zie hieronder).

Huisvesting:
De in 2025 onder *Huisvesting* geboekte kosten zijn per saldo € 13.552 hoger dan de begrote kosten, dit is de resultante van € 37.552 aan gemaakte kosten ten opzichte van € 24.000 qua begroting. De kanttekening is dat in deze cijfers een -niet begroot- bedrag van € 15.000 is meegenomen voor de kelderrenovatie (kelderafdichting Koekoek, technische bergingsruimte en het aanbrengen van een ventilatiesysteem). Voorgesteld wordt om deze last te dekken vanuit de bestemmingsreserve onderhoud. In de jaarrekening 2024 is deze onttrekking reeds aangekondigd onder "Niet in balans opgenomen activa en verplichtingen".

Kantoorkosten:
De post *Kantoorkosten* komt in 2025 € 4.202 lager uit dan de begroting (€ 58.798 ten opzichte van € 63.000). Binnen de *Kantoorkosten* zijn bij verschillende rubrieken onderschrijdingen waar te nemen, deels door het verder digitaliseren van kantoorprocessen in combinatie met kritisch blijven beoordelen van de uitgaven.

Organisatiekosten:
In 2025 zijn de totale organisatiekosten uitgekomen op € 48.127 ten opzichte van een begroting van € 43.000. De post *Organisatiekosten* kende daarmee in 2025 een overschrijding van € 5.127 van de begrote kosten. Een deel van de verklaring ligt in de (hogere) kosten voor het organiseren van de landelijke TRKN-teamdag door hûs en hiem. Daarnaast zijn de hogere *Contributies* toe te schrijven aan het afsluiten van een abonnement bij WTA en vooral aan de indexatie van de contributiekosten. Indexatie is ook de verklaring voor de verhoogde accountantskosten.

Diverse lasten

Inkoop projecten
Aan inkoopkosten voor Nije Pleats-sessies en de extra commissies inzake de aanwijzingen van monumenten is in 2025 een bedrag van € 9.956 geboekt. Deze post bestaat uit kosten van ingehuurde externe projectmedewerkers.

Communicatiekosten
Voor de communicatie en het profileren van hûs en hiem als kenniscentrum, als adviesorgaan en sparringpartner bij het ontwikkelen van plannen bij verschillende gemeenten is YFK ingehuurd. Aangezien YFK ook een rol heeft gespeeld in de communicatie m.b.t. het 100-jarig jubileum van hûs en hiem zijn de communicatiekosten hoger uitgevallen dan begroot.

Jubileum 100-jaar hûs en hiem
Voor het jubileumjaar van hûs en hiem was een bedrag begroot van € 25.000. Uiteindelijk zijn de kosten voor het jubileum uitgekomen op een bedrag van € 27.214. De overschrijding kan met name worden toegeschreven aan de niet-begrote video-vastleggingen van de Speciale zitting van de Adviescommissie in de Statenzaal van provincie Fryslân en van het Symposium in Bolsward.

De opstelling van de **Huisvesting/Apparaatskosten**:

	Rekening 2025	**Begroting 2025**	**Rekening 2024**
Huisvesting			
Onderhoudskosten gebouw	1.408	2.000	618
Onderhoudskosten tuin	976	1.150	1.197
Schoonmaakkosten	12.869	11.000	11.191
Gas en elektrisch	3.489	7.300	3.109
Water	107	150	44
Huisvuilkosten	613	400	579
Overige huisvestingskosten	3.090	2.000	1.691
Kelderrenovatie	15.000	0	0
Totaal huisvesting	**37.552**	**24.000**	**18.428**
Kantoorkosten			
Kantoorartikelen	635	1.250	722
Kantine	592	500	294
Drukwerk	280	1.500	600
Kosten website/jubileum	5.495	5.000	4.358
Kosten beheer IT	51.703	52.750	47.613
Overige kantoorkosten	93	2.000	68
Totaal kantoorkosten	**58.798**	**63.000**	**53.655**
Organisatiekosten			
Verzekeringen	2.861	3.250	2.829
Contributies	18.927	16.000	17.764
Abonnementen/boeken	1.227	1.000	1.297
Porti	762	1.000	742
Telefonie	2.266	2.000	2.045
Belastingen divers	4.617	4.500	4.353
Accountantskosten	10.050	9.000	9.325
Diverse organisatiekosten	7.417	6.250	16.449
Totaal organisatiekosten	**48.127**	**43.000**	**54.786**
Totaal	**144.477**	**130.000**	**126.870**

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur als bedoeld in art. 33 van de Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem'.
d.d. 26 juni 2026

H. Zonderland, vervangend voorzitter

W. Kingma, secretaris

bentacera

Aan: het algemene bestuur van gemeenschappelijke regeling hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

A. Verklaring over de in jaarstukken opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2025 van de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van zowel de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2025 alsmede van het vermogen van hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit op 31 december 2025 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De jaarrekening bestaat uit:
1. het overzicht van baten en lasten 2025;
2. de balans per 31 december 2025;
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2025.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), de door het algemeen bestuur op 29 november 2024 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol Wet Normering Topinkomens (WNT) 2025 vallen.
Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Hûs en hiem welstandsadvisering en monumentenzorg zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel
Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden bezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de controle van de jaarrekening als geheel bepaald op € 30.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt 2% voor fouten en onzekerheden 2% van de totale lasten, exclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2025. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 1.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2025 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:
- het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- overzicht verschillenanalyse Incidenteel-Structureel.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in ingevolge artikel 213 lid 3 onder d van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en overzicht verschillenanalyse Incidenteel-Structureel in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van de hûs en hiem adviseurs omgevingskwaliteit, en voor het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening.

In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeenschappelijke regeling in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, de door het algemeen bestuur op 29 november 2024 vastgestelde normenkader, het Controleprotocol WNT 2025, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde veronderstellingen aanvaardbaar zijn inzake de afweging dat de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Bentacera Registeraccountants B.V

Digitaal ondertekend door:

V.J. Keidel
6 maart 2026 15:40 +01:00

V.J. Keidel AA RA

BIJLAGE 1.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR EN BUREAU

DAGELIJKS BESTUUR.

Leden:

H. de Haan, voorzitter

E. Groot, penningmeester (tot 25 september 2025)

B. Dam, waarnemend penningmeester (vanaf 25 september 2025)

B. Koonstra (vanaf 27 juni 2025)

L. van der Tuin-Kuipers (tot 1 augustus 2025)

M. van Opzeeland (vanaf 28 november 2025)

H. Zonderland

N. Linthorst

B. Zantman

ALGEMEEN BESTUUR.

Ingevolge artikel 8 van de Gemeenschappelijke Regeling zijn door de deelnemende gemeentebesturen de volgende leden en plaatsvervangende leden bestuurders aangewezen als lid van het Algemeen Bestuur

Gemeente	**Lid**
Achtkarspelen	L. van der Tuin-Kuipers (tot 1 augustus 2025)
Achtkarspelen	E. van Esch (vanaf 1 augustus 2025)
Ameland	Th. Faber
Dantumadiel	G. Wiersma (tot 28 april 2025)
Dantumadiel	K. Wielstra (vanaf 28 april 2025)
De Fryske Marren	C. van Hes
Harlingen	E. de Groot (tot 25 september 2025)
Harlingen	R. de Jong (vanaf 25 september 2025)
Heerenveen	R. Tromp
Leeuwarden	H. de Haan
Noardeast-Fryslân	B. Koonstra
Ooststellingwerf	J. Nijboer
Opsterland	M. van Opzeeland
Schiermonnikoog	J. Hagen
Smallingerland	M. le Roy
Súdwest-Fryslân	B. Dam
Terschelling	D. Ruige
Vlieland	R. de Jong (tot 4 april 2025)
Vlieland	T. van Mourik (vanaf 28 april 2025)
Waadhoeke	K. Arendz
Weststellingwerf	H. Zonderland

BUREAU (bezetting ultimo 2025)

1. F. Alma, coördinator bedrijfsvoering
2. G. Boschloo, adviseur omgevingskwaliteit
3. A.R.J. Bremer, adviseur omgevingskwaliteit
4. D. Douma, adviseur omgevingskwaliteit (vanaf 1 oktober 2025)
5. M. Eskens, adviseur omgevingskwaliteit
6. M. Helder, administratie
7. W. Kingma, directeur
8. F.E. Reitsma, adviseur omgevingskwaliteit
9. G.J. Timmer, monumentenadviseur
10. S. Stienstra, adviseur omgevingskwaliteit
11. E. Vellinga, adviseur omgevingskwaliteit (vanaf 1 december 2025)
12. M.A. Visser, directeur (tot en met 31 december 2025)
13. J. van Zellingen, adviseur omgevingskwaliteit

BIJLAGE 2.

SAMENSTELLING COMMISSIES

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTEN.

1. T. van de Lune	Utrecht	
2. M. Talsma	Rolde	
3. G. Topper	Alkmaar	
4. K. Zigterman	Kubaard	
5. F. Hoekstra	Boornbergum	(reserve)
6. J. Nauta	Rotterdam	(reserve)
7. T. Smits	Leeuwarden	(reserve)
8. A.G. de Vries	Amsterdam	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: STEDENBOUWKUNDIGEN.

1. N. Ruijter	Lelystad	
2. T. Willems-Kruize	Groningen	
3. T. Hoek	Zuidhorn	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: LANDSCHAPSKUNDE.

1. S. Gall	Rotterdam	
2. A. Nauta	Bennekom	
3. B. Daan	Leeuwarden	(reserve)
4. A. Garrelts	Haren	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: BURGERS C.S.

1. P. Faber	Hollum	
2 S. Beerda	IJlst	
3. J. Hobma	Oosthem	specialist (woon)schepen
4. A. Siebenga	Gytsjerk	(reserve)
5. G. Terpstra	Franeker	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: MONUMENTENARCHITECTEN.

1. B. Kuit	Amsterdam	
2. R. de Haas	Leeuwarden	
3. A. de Leur-Bruijn	Beilen	(reserve)
4. K. Holstein	Groningen	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTUURHISTORICI.

1. M. van der Heide	Groningen	
2. S. Tillema	Kollum	
3. G. van Essen	Landerum-Terschelling	(reserve)
4. D. Wendt	Goutum	(reserve)

BIJLAGE 3.

Overzichten productiecijfers per gemeente

Productiecijfers 2025: opbrengst per gemeente/derden

gemeente	opbrengst adviesaanvragen	opbrengst Nije Pleats	opbrengst divers	totaal opbrengst
1 Achtkarspelen	€ 41.079	€ 0	€ 0	€ 41.079
2 Ameland	€ 50.699	€ 0	€ 0	€ 50.699
3 Dantumadiel	€ 14.924	€ 0	€ 0	€ 14.924
4 De Fryske Marren	€ 242.993	€ 0	€ 0	€ 242.993
5 Harlingen	€ 48.394	€ 0	€ 0	€ 48.394
6 Heerenveen	€ 74.381	€ 3.546	€ 639	€ 78.566
7 Leeuwarden	€ 247.515	€ 0	€ 15.481	€ 262.996
8 Noardeast-Fryslân	€ 124.205	€ 0	€ 4.863	€ 129.068
9 Ooststellingwerf	€ 79.836	€ 0	€ 0	€ 79.836
10 Opsterland	€ 81.148	€ 0	€ 12.056	€ 93.204
11 Schiermonnikoog	€ 10.105	€ 0	€ 274	€ 10.379
12 Smallingerland	€ 130.875	€ 0	€ 617	€ 131.492
13 Súdwest-Fryslân	€ 183.069	€ 0	€ 7.192	€ 190.261
14 Terschelling	€ 20.326	€ 0	€ 0	€ 20.326
15 Vlieland	€ 21.942	€ 0	€ 0	€ 21.942
16 Waadhoeke	€ 112.490	€ 0	€ 891	€ 113.381
17 Weststellingwerf	€ 81.997	€ 0	€ 0	€ 81.997
	€ 1.565.978	**€ 3.546**	**€ 42.013**	**€ 1.611.537**
Second opinions				€ 3.562
Abe Bonnema Prijs				€ 9.590
				€ 1.624.689

Productiecijfers 2025: naar aard (eerste) adviezen in %

gemeente	voldoet	voldoet mits	voldoet niet	aanhouden	vooroverleg
Achtkarspelen	31,6	7,4	15,8	5,3	40,0
Ameland	18,2	12,5	2,3	3,4	63,6
Dantumadiel	28,6	14,3	10,7	0,0	46,4
De Fryske Marren	31,9	14,6	9,7	2,7	41,1
Harlingen	47,1	12,3	13,0	5,1	22,5
Heerenveen	24,0	19,0	10,7	7,4	38,8
Leeuwarden	34,9	17,3	12,6	8,6	26,7
Noardeast-Fryslân	27,5	11,0	7,7	2,9	50,9
Ooststellingwerf	19,0	12,0	10,1	7,0	51,9
Opsterland	38,9	15,3	6,9	3,0	36,0
Schiermonnikoog	18,5	14,8	7,4	3,7	55,6
Smallingerland	29,3	18,3	7,0	6,1	39,3
Súdwest-Fryslân	25,4	18,9	16,5	10,2	29,0
Terschelling	29,1	5,5	5,5	5,5	54,5
Vlieland	36,7	20,0	10,0	10,0	23,3
Waadhoeke	25,9	17,8	9,1	4,5	42,7
Weststellingwerf	22,3	11,7	15,5	2,9	47,6
totaal hûs en hiem 2025	**29,8**	**15,5**	**10,9**	**5,9**	**38,0**
totaal hûs en hiem 2024	**26,6**	**18,0**	**10,9**	**7,3**	**37,3**

Productiecijfers 2025: naar categorieën bouwsommen in %

	gemeente	≤5.000	5.001-25.000	25.001-100.000	100.001-250.000	≥250.001
		%	%	%	%	%
1	Achtkarspelen	23,4	18,5	23,5	11,1	23,5
2	Ameland	24,9	16,7	15,5	14,3	28,6
3	Dantumadiel	11,6	19,2	19,2	30,8	19,2
4	de Fryske Marren	10,1	15,3	26,1	11,3	37,2
5	Harlingen	27,5	26,2	18,8	13,4	14,1
6	Heerenveen	33,1	10,6	21,1	15,5	19,7
7	Leeuwarden	31,8	24,6	20,8	6,4	16,4
8	Noardeast-Fryslân	29,0	18,9	18,9	13,5	19,7
9	Ooststellingwerf	15,9	14,6	30,6	14,6	24,3
10	Opsterland	12,9	16,0	26,3	16,0	28,8
11	Schiermonnikoog	17,9	32,1	17,9	21,4	10,7
12	Smallingerland	11,0	27,9	19,6	12,3	29,2
13	Súdwest-Fryslân	17,5	24,8	27,5	12,6	17,6
14	Terschelling	16,7	25,9	29,6	5,6	22,2
15	Vlieland	29,5	9,1	20,5	11,4	29,5
16	Waadhoeke	18,9	27,4	27,0	11,4	15,3
17	Weststellingwerf	9,2	19,3	26,1	8,4	37,0
	totaal hûs en hiem 2025	**20,8**	**21,4**	**23,6**	**11,6**	**22,6**
	totaal hûs en hiem 2024	**19,1**	**20,9**	**23,6**	**14,5**	**21,9**